№ 280 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ № 280

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՍԻՆԵՄՕ-ԹԱՏՐՈՆ
ՄՕԴԵՐՆ
(Րիչչիի շինութիւն)
ԱՅՍՕՐ ՎԵՐՋԻՆ ԳԱՍՏՐՈԼԸ
ԵՒ
ԲԵՆԷՖԻՍ
ԷԴԳԱՐ ՋՕՆՍԻ
որն իր բէնէֆիսին կը կատարէ միանգամայն նոր երաժշտական կտորներ հնդկական «ԲԱՅԻԺՕ» գործիքներով:
ԱԶԴ.—Վաղը կը սկսվեն
ԻՄՄԻՏԱՑԻԱՆԵՐԻ ԹԱԳԱՒՈՐ
Ն. Ի. ՆԱԴԻՐՈՎԻ
Գաստրօլներ
Ն. Ի. Նադիրովը իր արտիստիկ արուեստի համար պարգեւատրված է շքանշաններով, նոյնպէս և ունի բազմաթիւ գովասանքներ թէ ռուսական և թէ արտասահմ. մամուլի կողմից:
Ն. Ի. ՆԱԴԻՐՈՎԸ
հրաւիրված է միայն 4 գաստրօլի համար:
ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ ՓՈՒՐՈՐ!
ԱՄԵՆՈՒՐԵՔ ԽՈՇՈՐ ԱԶԴՈՒԹԻՒՆ!
ԾՏԱՊԵՑԷՔ ՏԵՍՆԵԼ!

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1911 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 2 ամսվանը՝ 2 ր., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք:

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դօլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 32 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ:

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նախ. հին հասցէն, և միևնոյն ժամանակ 40 կոպ. նամականիշ:

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ:

Հին բաժանորդներից խնդրվում է կցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով:

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Դեղատնային Մթերքների Առևտրի Կովկասեան Ընկերութիւնը
յայտնում է ի տեղեկութիւն պ. պ. բժիշկների, դեղավաճառանոցատէրերի և դրոգիստների, որ ինքն ստացել է

ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ ԷՐԼԻԽԻ „ՍԱԼՎԱՐՍԱՆ"
(ԷՐԼԻԽ-ՀԱԹԱ 606)

Բաց է թողնվում ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՀԵՍՏԻՑ, Եւանգուլօվսկայա փող., սեփ. տուն, № 12.
(առ) 1399. 1—1

Հանգուցեալ ՎԵՀԱՓԱՌ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ամվեհար
ԻԶՄԻՐԼԵԱՆԻ ՄԵԾԱԴԻՐ 18 ԳՈՅՆԱՎ ՇՔԵՂ ՊԱՏԿԵՐԸ
Օանահնի սրբազան հոյակապ դարաւոր կամարների տակ՝ մինչև նոր տարի համար 3 ր. փոխարէն, ճանապարհածախսով, յատուկ խողովակներում
1 ր. 20 կ.
Ակնուհետև հատը դարձեալ 3 ր.: Քսանհինգ հատը մի կապոցով մինչև նոր տարի 25 ր.: Ցանկալի է, որ այս շքեղ պատկերով իւրաքանչիւր հայի տունը զարդարվի:
Դիմել՝ ТИФЛИСЪ, БЮРО ПЕЧАТИ. Елизаветинская, 39.
(Ե.Հ.Կ.) ա. 1386. 6—2

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

Ցաւալի վիճակ է ստեղծվել:

Կաթողիկոսի մահով հրապարակի վրա են մնում պատասխանատու կարևոր խնդիրներ:

Կրթական, վարչական, իրաւական, կալուածական բարդ խնդիրներ, որոնք սկսել էին ընթացք ստանալ, մնում են թերատ վիճակի մէջ:

Իսկ բոլէն լուրջ և պահանջկոտ է:

Կեանքը իր հրամայողական կարծիքներով, վարչական մեքենան իր գործունէութեան տրամաբանութեամբ, պետական տեէնները իրանց ձեռնհասութեան ցուցումներով պահանջում են անմիջական գործունէութիւն, հեղինակաւոր կարգապահութիւն:

Եւ ահա այդ գործունէութեան, այդ հեղինակաւոր կարգաասհմանութեան գլխաւոր ղեկավարը չը կայ:

Կորուստի մեծութիւնը օր օրի, ժամ ժամի վրա աւելի և աւելի է զգացվում:

Դպրոցական խնդիրը, ճիշտ է, մի փոքր առաջ է տարված, բայց նրա միայն մի մասն է ձևակերպութիւն ստացել, այն մասը, որ վերաբերում է ծխական դպրոցներին: Եւ այդ մասն էլ դեռ չէ անցել օրէնսդրական բոլոր շրջաններով և չէ ստացել վերջնական հաստատութիւն: Նոր հարցադրումներ ծագած ժամանակ դժուար է լինելու դրական գործ կատարելը, եթէ նրանք կրում կը լինեն հիմնական և պատասխանատու բնաւորութիւն:

Իսկ ծխական դպրոցներից յետոյ հերթական էին ճանաչված միւս դպրոցների կազմակերպութեան խնդիրները և մի շարք գործեր, կապված ծխական դպրոցների հսկողութեան և ղեկավարութեան հետ:

Մեծ տեղ են բռնում և պատասխանատու բնաւորութիւն ունեն վարչական մի շարք իրաւասութիւնների խնդիրներ: Միւս տեսութեան առաջ դըրված են՝ թեմական պատգամաւորական ժողով, թեմական խորհուրդ, առաջնորդական ընտրական ժողով, կալուածների կառավարութիւն, թեմերի, յաջորդութիւնների և գործակալութիւնների վերակազմութիւն և շատ ուրիշ գործեր:

Նրանք հեղինակաւոր, վստահելի, ձեռնհաս և իրաւատէր ղեկավարողի աչալուրջ հսկողութեան և ցուցումների կարօտութեան մէջ են:

Եւ հայ ժողովուրդը վստահ էր, որ Մատթէոս Իզմիրլեանը, օրինականութիւն հաստատելու ձգտող այդ հեղինակաւոր իրաւատէրը, բարեկարգութիւններ տենչող այդ ղեկավարը, ժողովրդական կրթութեան և բարոյական մխիթարութեան հովուապետը կարող կը լինի վերացնել բոլոր անհարթութիւնները և սահմանել խելացի կարգ բոլոր վարչական գործառնութիւնների համար:

Խնդիրները մնում են հրապարակի վրա, չափազանց պատասխանատու խնդիրներ:

Նորից մտնում ենք անցողական շրջանի մէջ: Նորից գործերի մի նշանաւոր մասը դատապարտվում են ամլութեան և յետաձգման:

Բայց կան խնդիրներ և գործեր, որոնք յետաձգվել չեն կարող և կեանքի սեփականութիւն են, ընթացքի մէջ են:

Ի՞նչ կարող է անել այդպիսի հանգամանքներում անցողական շրջանը— ահա մի խնդիր, որ դրված է հայ հասարակութեան և Էջմիածնի առաջ, մի խնդիր, որ դէմ-յանդիման կը կանգնի և Էջմիածին գնացող պատգամաւորների առաջ:

Ա. Քալանթար

ԼՈՒՐԵՐ ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ

(Նամակով, մեր սեփ. թղթակցից)

Էջմիածին, 13 դեկտեմբերի

Հեռագիրները արդէն գուժած կը լինեն ձեզ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II-ի անակնկալ մահը, որ իմացվեց շաբաթ օր, առաւօտեան: Անակնկալ եմ ասում, որովհետև թէև սկզբում, երբ Վեհափառը հիւանդացաւ նոյեմբերի 29-ին և իմացվեց նրա հիւանդութեան էութիւնը, երկիւղ ծագեց, որ կարող է աղէտ լինել, բայց որովհետև վերջին օրերը բոլորովին առողջ էր զգում իրան, ուստի և առաջին երկիւղները փարատվել էին:

Ոչ մի կասկած չը կայ, որ Մատթէոս II-ի մահը մի շատ մեծ և ծանր կորուստ է ոչ թէ միայն այն պատճառով, որ նա հանդիսանում էր Հայոց Եկեղեցու արժանաւոր հովուապետ, այլ և այն պատճառով, որ միայն նա կարող էր ներկայ պայմաններում և հանգամանքներում գլուխ բերել բոլոր ծրագրված բարեփոխութիւնները և Հայոց Եկեղեցու ու դպրոցական-կրթական գործին վերաբերեալ նոր օրէնսդրական ծրագիրները իրականացնել տալ յօգուտ եկեղեցու և ժողովրդական շահերի: Այժմ բոլոր այդ բարեփոխութիւնները, ծրագիրները կամ պէտք է մնան անկատար, կամ ստանան այլ ուղղութիւն: Անժամանակ էր նրա մահը և այն պատճառով, որ ներկայումս մեր եկեղեցականութեան մէջ չենք կարողանալու գտնել նրան փոխարինող անձ...

—

Հէնց որ իմացվեց Կաթողիկոսի մահվան լուրը, սինօդը, ըստ օրինի գումարվեց և արձանագրական որոշմամբ տեղապահ հրատարակեց սինօդի նախագահ Գէորգ արքեպիսկոպոս Սուրէնեանցին. ապա կնքեց պրօկուրօրի մասնակցութեամբ կաթողիկոսական իրերը, թղթերը, կարգադրեց դնել տաճարի մէջ հայրապետական գահը և գաւազանը սև շղարշով պատված: Անմիջապէս տեղապահ սրբազանը Կաթողիկոսի մահը հեռագրով ծանուցեց թէ Փոխարքային, թէ Կ. Պօլսի պատրիարքին և թէ Ռուսաստանի, Պարսկաստանի և Ամերիկայի թեմերի առաջնորդներին կամ տեսչներին:

Թաղման օրը որոշվեց դեկտեմբերի 19-ին:

—

Արդէն սկսեցին տեղալ սրբազան տեղապահի անունով ցաւակցական հեռագրներ երկրագնդի զանազան հայաբնակ տեղերից: Ցաւակցական հեռագիրներ ստացվել են Փոխարքայից, Թեմական առաջնորդներից, Կ. Պօլսի պատրիարք Դուրեան արքեպիսկոպոսից, Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Դանիէլ արքեպիսկոպոսից, Կ. Պօլսի բազմաթիւ գործիչներից, Ռուսաստանի հայկական կրթական, կուլտուրական, դպրոցական հաստատութիւններից, Թիֆլիսի պարսից ընդհանուր հիւպատոսից և այլ պաշտօնական ու նշանաւոր անձերից: Սուգը և վիշտը ընդհանուր է և համազգային:

**

ՎԵՀԱՓԱՌԻ ՄԱՀԸ

Վաղարշապատ, 13 դեկտեմբերի

«Մշակի» ընթերցող հասարակութիւնը թերթի վերջին համարներում կարդացած կը լինի Նորին Վեհափառութեան դիւանապետի տուած պաշտօնական հեռագիրները Նորին Օծութեան հիւանդութեան մասին: Որքան կարողացանք իմանալ, ամսիս 10-ին Նորին Վեհափառութիւնը իրան շատ լաւ է զգացել: Նա մինչև անգամ հագնվել ու եկել է դրսի «ընդհանուր ընդունարան անուն կրող» դահլիճը և նստելով սեղանի առաջ, պահանջել է դիւանապետից բերելու այդտեղ, թէ Սինօդի և թէ ուրիշ տեղերից եկած թղթերը: Կարդացել ու ստորագրել է բոլորը. բացի այս, օրաթերթերը աչքի է անցկացրել և ապա գնացել իր սենեակը հանգստանալու:

Երեկոյեան դէմ Մեսրոպ վարդապետին կանչել է մօտը, մի քանի սրախօսութիւններ է արել, բացի այս պատմել է իր կեանքից մի քանի անեկդօտներ, երբ Երուսաղէմում է եղել ու բաւականին ծիծաղեցրել և ծիծաղել է ու ապա ընդունել է Բաբգէն վարդապետին: Ընթրիքից յետոյ հանգիստ սրտով ու հոգով պառկել է քնելու, պատուիրելով, որ իր մօտ այլևս մարդ չը մնայ հերթապահութեան համար, որովհետև ինքը իրան շատ լաւ է զգում: Չը նայելով այդ պատուէրին, ծառային հրամայում է հայր դիւանապետը, որ միշտ գնայ ու նայի և նա գիշերվայ ընթացքում մի քանի անգամ գնում նայում է և տեսնում է, որ կանոնաւոր շնչառութիւնով քնած է, վերադառնում է իր տեղը: Բայց, երբ ամսիս 11-ին, առաւօտեան ժամը 7-ին, գնում է տեսնելու, տեսնում է վերմակը կիսով չափ յետ գցած ու մի ձեռքը սրտին սեղմած միւսը դէպի սեղանը պարզած կնքել է իր մահկանացուն.

Ձեռքը դէպի սեղանը պարզելը բացատրում են այսպէս. ոմանք ասում են, որ երբ թէ ուզեցել է էլեքտրական զանգը խփել և կանչել ծառային, բայց ոմանք էլ [illegible] ուզեցել է վերկենալ և իջնել մահճակալից: Մահվան լուրը կայծակի արագութեամբ տարածվում է թէ վանքի միաբանութեան և թէ Վաղարշապատի հասարակութեան մէջ: Տեղակալի հրամանով սինօդի անդամների ներկայութեամբ կնքվում են սենեակները և տրվում է «երրորդ» կոչված զանգը: Այնուհետև սկսում է հեռագիրներ խփել պատրիարքարանին, բոլոր թեմերին և այլ տեղեր: Երէկ և այսօր երեկոյեան ժամերգութիւնից յետոյ, տեղապահը ամբողջ միաբանութեան հետ գնաց վեհարան և ճեմարանի ուսուցչական կազմի, աշակերտների և երկսեռ հասարակութեան ներկայութեամբ հոգեհանգիստ կատարեց: Կարգադրված է, որ մինչև եկեղեցի տանելը, ցերեկը երկ-երկու քահանաներ հերթով սաղմոսներ քաղեն, իսկ երեկոյեան վեհարանում հոգեհանգիստ կատարեն:

Լուացման կարգը կատարվելու է ամսիս 15-ին, եկեղեցի է տարվելու շաբաթ, ամսիս 18-ին, իսկ թաղումը տեղի է ունենալու կիրակի ամսիս 19-ին, Գէորգ Կաթողիկոսի գերեզմանի մօտ: Մինչև այժմ տեղապահի անուանը եկել են հետևեալ տեղերից ցաւակցական հեռագիրներ. Փոխարքայից, Երևանի նահանգապետից, Թիֆլիսի և Երևանի քաղաքագլուխներից, Թիֆլիսի բիրժայի կօմիտէտից, Թիֆլիսի մէյլիսի ուագից, Խորէն Մուրադբէգեան և Եփրեմ եպիսկոպոսներից, «Մշակի» և «Արօրի» խմբագրութիւնից, Ալէքսանդրօպոլի ս. Աստուածածին եկեղեցու և Արդութեան դպրոցների հոգաբարձուներից, Թիֆլիսի Յովնանեան դպրոցի հոգաբարձուներից և Թիֆլիսի Բ. Ընկ. խորհրդից: Ամսիս 11-ին երբ պաշտօնական «երրորդ» զանգը տրվեց Վաղարշապատի բոլոր դպրոցները արձակեցին և այդ օրը ոչ մի տեղ պարապմունք չեղաւ:

Վ. ք. Աղազադեան

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԱՀՎԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Հեռագրով)

Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրօնցով-Դաշկովի կողմից Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II-ի թաղման ներկայ լինելու համար Էջմիածին են գնում Փոխարքայի քաղաքացիական մասի օգնական սենատոր Վասպցին և գեներալ-մայօր Լազարեան, որոնք կը դնեն հանգուցեալ Հայրապետի դագաղի վրա պսակ կոմսի և կոմսուհու կողմից:

—

Տաշկենդ, 14 դեկտեմբերի

«Մշակի» խմբագիր Ալէքսանդր Քալանթարին:

Տաշկենդի հայերը այսօր ժողով գումարելով ընտրեցին ձեզ պատգամաւոր՝ ներկայ լինելու Նորին Վեհափառութեան Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի թաղման: Այս մասին հեռագրով հաղորդված է Սուրէնեան արքեպիսկոպոսին: Խնդրում ենք գնել արժաթեայ պսակ մակագրութեամբ:

Մարկոս քահանայ

—

Ներսիսեան դպրոցի հոգաբարձական և մանկավարժական մարմինների կողմից պատգամաւոր են ընտրված Էջմիածին գնալու համար տեսչի պաշտօնակատար՝ Յ. Խունունց և հոգաբարձուներ՝ Ն. Կաճկաճեան և Յ. Խունունց:

—

Հայոց Դրամատիկական Ընկ. վարչութիւնը ուղարկել է տեղապահի անունով հետևեալ հեռագիրը.

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան վարչութիւնը, ստանալով Նորին Վեհափառութիւն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Մատթէոս II-ի մահվան գոյժը, յօտընկայս յարգեց ազգային մեծ Վշտակրի յիշատակը և որոշեց ոչ մի ներկայացում չը տալ մինչև թաղման օրը և թաղմանը ներկայ լինելու համար պատգամաւոր ուղարկել վարչութեան անդամ Քրիստափոր Տէր-Սաքսսեանին:

Կարասու-բազար, 14 դեկտեմբերի

Հայոց դպրոցի մանկավարժական ժողովը արտայայտում է իր խորին վիշտը անժամանակ վախճանված Կաթողիկոսի մահվան առիթով:

—

Վլադիկավկազ, 14 դեկտեմբերի

Վլադիկավկազի հայոց դպրոցի ուսուցչական մարմինը արտայայտում է իր խորագոյն վիշտը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի մահվան համար:

—

Սամարա, 14 դեկտեմբերի

Միանում ենք հայերի ընդհանուր վշտին, ողբում ենք մեր թանգագին Կաթողիկոսի անժամանակ կորուստը: Հանգիստ աճիւններին, բազմաչարչար մարտնչող ճշմարտութեան, սիրոյ և ազատութեան համար, ով դու անմահ Երկաթէ Պատրիարք:

18 ստորագրութիւն Սարգսեան

—

Երէկ, ժամանակաւոր մասնաժողովը մի քանի որոշումներ կայացրեց կիրակի օրը Վանքի եկեղեցում կատարվելիք հոգեհանգստի ժամանակ կարգապահութիւն հաստատելու նկատմամբ:

—

Քութայիս, 12 դեկտեմբերի

Այսօր, դեկտեմբերի 12-ին, պատարագից յետոյ, կայացաւ Քութայիսի հայերի ծխական ժողով: Ժողովը բազմամարդ էր և յոյժ հետաքրքրական: Նախագահում էր Միք. Ջանօյեան, որը, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ հմտութեամբ տարաւ գործը:

Նախագահի առաջարկութեամբ՝ ժողովը յարգեց ի Տէր հանգուցեալ Մատթէոս Կաթողիկոսի յիշատակը ոտքի կանգնելով. ապա որոշվեց ցաւակցական հեռագիր ուղարկել Էջմիածին, յայտարարել տեղական լրագրում Վեհափառի մահվան մասին, ամեն օր հոգեհանգիստ կատարել մինչև թաղման օրը և հեռագրով պատուիրել Երևանում գտնվող ուսուցիչ Պօպօվեանցին և Գաբրիէլեանցին, որպէսզի նրանք հանգուցեալ Հայրապետի թաղման օրը Էջմիածնում ներկայանան իբրև ներկայացուցիչ Քութայիսի հայերը կողմից: Վեհափառ Կաթողիկոսի անսպասելի մահը խորին տխրութիւն և յուզմունք առաջացրեց Քութայիսի հայերի մէջ: Ժողովում նաև որոշվեց, ի նշան սգոյ՝ երեք օր դպրոցում ընդհատել պարապմունքները:

—

Փօթի, 12 դեկտեմբերի

Այսօր Վեհ. Կաթողիկոսի մահվան գոյժը

լսելով, ծխական հոգաբարձութիւնը կար-[illegible] [illegible] Վանքի Թաղման [illegible] 3 օրով. այսօր կատարվեց [illegible] հոգեհանգիստ երեկոյեան 5 ժամին. [illegible] Թաղման [illegible]

Բ. [illegible]

ԺՈՂՈՎ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆՈՒՄ

Երեկ, դեկտ. 14-ին, երեկոյեան ժամը 7½-ին, առաջնորդարանում կայացաւ մի մեծ ընդհանուր ժողով Թիֆլիսի հայ ազգաբնակութեան բոլոր խաւերի, կրթական հաստատութիւնների, միութիւնների, ընկերութիւնների, [illegible] և այլ հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ թւով մօտ 800 մարդ։

[illegible] Մատթէոս II Իզմիրլեանի [illegible] յայտնիչ ու Թաղման հանդիսանալով Թիֆլիսի հայ ազգաբնակութեան անհուն վշտի և ցաւակցութեան։

Ապա սրբազանը յայտնելով թէ ինքը անկարող է ժողովը կառավարել, խնդրեց ընտրել նախագահ և քարտուղար։

Նախագահ ընտրվեց Մարկոս Դօլուխանեան և քարտուղար՝ Ս. Եսայեան։

Ժամանակաւոր մասնաժողովի քարտուղար Ս. Եսայեան կարդաց մասնաժողովի նիստի արձանագրութիւնը, որով մասնաժողովի կազմվելու անհրաժեշտութիւնը յայտնի կացուցանելուց յետոյ, առաջարկվում է ընտրել պատգամաւորներ, հայ հասարակութեան կողմից Կաթողիկոսի Թաղմանը ներկայ լինելու համար և որոշումն կայացնել մի որևէ գործով յաւերժացնելու հանգուցեալ Հայրապետի յիշատակը։

Նախագահի առաջարկութեամբ ժողովականները, պատգամաւորների թիւը որոշելով վեց հոգի, տալիս են շատ անուններ զանազան դասակարգերի ներկայացուցիչներից։ Բայց մեծամասնութիւնը վերոյիշեալ մարդկանցից, հրաժարվում է, որոնց թւում նրանք, որոնք արդէն ուրաքանչիւրը իր հաստատութեան կամ ընկերութեան կողմից կամ այլ տեղերից ընտրվել են գնալու էջմիածին։

Քուէարկվում են այդպիսով ինն հոգի, որոնցից գաղտնի ձայնատուութեամբ ընտրված են՝ Մարկոս Դօլուխանեան, բժ. Վ. Արծրունի, գնդապետ Ա. Սուրէնեան, Արշակ Բաբեան, տ. Ֆլօրա Վարդանեան։ Սրանցից զատ պատգամաւոր է ընտրվում նաև Ալ. Քիշմիշեան։

Ժողովը միաձայն ընտրեց պատգամաւորների թւում Ալէքսանդր Մանթաշեանին և որոշեց յատուկ ծանուցագրով խնդրել նրա համաձայնութիւնը, որը յետագայում շնորհակալութեամբ հրաժարվեց տկարութեան պատճառով։

Ժողովը որոշեց յանձնել յիշեալ պատգամաւորներին էջմիածին տանել մի շքեղ արծաթեայ պսակ Թանգարանում պահելու համար, իբրև յիշատակ Թիֆլիսի հայ ժողովրդի կողմից։

Պսակի արժէքի գումարի մի մասը անմիջապէս հանգանակվեց ժողովականների մէջ։

Ժողովականները բաւոք են նկատում կիրակի օրվայ հանդիսաւոր հոգեհանգստի ժամանակ կարգապահութիւնը ամբողջովին թողնել ընտրված ժամ. մասնաժողովին, լրացնելով նրա կազմը նոր անդամներով։

Ժողովականներից շատերը արտայայտում են իրանց վրդովմունքը, որ անցեալ կիրակի օտար հիւրերի առաջ ոչ մի կարգապահութիւն չը կար եկեղեցում, որի մէջ տիրապետում էր ոստիկանութիւնը։

Ժողովը գարձեալ յանձնարարելով ժամանակաւոր մասնաժողովին ամեն կերպ հոգալ կարգապահութեան մասին, ցրվում է ժամը 10-ին։

Ընտրված պատգամաւորները Թիֆլիսից մեկնող միւս անձանց հետ, էջմիածին կուղևորվեն վաղը, երեկոյեան ժամը 4-ին պատուիրված գնացքով։

Ց. Գ.—Պսակը արդէն ձեռք բերվեց. նա շատ գեղեցիկ է և ունի հետևեալ փորագրութիւնը. «Մատթէոս II Իզմիրլեան, Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց։ Անճուն երախտագիտութեամբ և ջերմ զգացմունքներով Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնը»։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՇՉԱՆՆԵՐԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Թիֆլիսի մեշչանների աւագ՝ Բ. Առաքելեանցի կարգադրութեամբ և նրա ցրված ծանուցագրերի համաձայն, վարչութեան շինութեան մէջ կայացաւ մասնաւոր խորհրդակցութիւն, մշակելու համար այն հարցը թէ՝ ինչ եղանակով մասնակցէ մեշչաների հասարակութիւնը Նորին Օծութեան հանգուցեալ Մատթէոս Բ. Կաթողիկոսի Թաղման հանդէսին։

Նախքան ժողովի բացելը, մեշչանների աւագ Առաքելեանը յիշեցրեց հաւաքված 35 հոգի լիազօրներին հայ ազգին և եկեղեցուն, Նորին Վեհափառութեան մահվամբ հասած անսպասելի տխրութիւնը և խնդրեց յարգել հանգուցեալ հայրապետի յիշատակը յոտընկայս, որը և կատարվեց, արտայայտելով խորին տխրութիւն։

Նախագահի առաջարկութեամբ և լիազօրների միաձայն վճռի համաձայն ընտրըվեցին երեք հոգի (վարչութեան աւագի հետ ի միասին) պատգամաւորներ, որոնք պէտք է ուղևորվեն էջմիածին Կաթողիկոսի Թաղման հանդէսին ներկայ գտնվելու և պէտք է դնեն մի արծաթէ պսակ հանգուցեալի դագաղի վրա։

Ձայների մեծամասնութեամբ ընտրված պատգամաւորներն են՝ Արտէմ Ապրիամով և Գուրգէն Օտեանց. սրանց հետ միանալու է և վարչութեան նախագահ ու մեշչանների աւագ՝ Բ. Առաքելեանցը։

Նորին Վեհափառութեան Թաղման օրը մեշչանների վարչութիւնը դուրս կը բերի դրօշակները Վանքի աւագ եկեղեցու բակը։

Լիազօր՝ Բ. Բերինեան

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 14 դեկտեմբերի

Նապօնական դեսպանի մօտ տեղի ունեցած բալուին ներկայ էին դիպլօմատիական մարմինը ամբողջ կազմով, մինիստրների խորհրդի նախագահը, արտաքին գործերի, ֆինանսների, զինուորական, ծովային, լուսաւորութեան մինիստրները, Պետական Խորհրդի և Դումայի անդամներից, բարձրաստիճան ծովային և զինուորական պաշտօնեաներ։ (Հ. Գ.)

—

Պեկին, 14 դեկտեմբերի

Ի նկատի ունենալով կիրակի օրը լոյս տեսած հրովարտակը, որ յանձնարարում է սահմանադրական օրէնքները մասնաժողովին հոգալ պատասխանատու կաբինէտի մասին կանոններ շուտափոյթ կերպով պատրաստելու համար, սահմանադրական պալատը որոշեց այլևս երկրորդ անգամ զեկուցագիր չը ներկայացնել գերագոյն խորհրդի դէմ։ (Հ. Գ.)

—

Կիեվ, 14 դեկտեմբերի

Դեկտեմբերի 4-ին համալսարանում ժողովին մասնակցած 431 ուսանողներ ենթարկվեցին տուգանքի՝ սկսած 1 րուբլուց և մինչև երկու շաբաթով բանտարկութեան։ (Հ. Գ.)

—

Կիեվ, 14 դեկտեմբերի

Մի շարք խուզարկութիւններից յետոյ ձերբակալվեցին 15 հոգի, գլխաւորապէս ուսանողներ։ Մի քանիսի մօտ գրավեցին անլեգալ գրուածքներ։ (Հ. Գ.)

—

Սօֆիա, 14 դեկտեմբերի

Նախկին մինիստր Պաեակօվը՝ երբ մտնում էր ժողովարանը դատարանի առաջ բացատրութիւններ տալու համար՝ մեռաւ կաթուածից։ Անմիջապէս դատարանի նիստը ընդհատվեց և յետաձգվեց մինչև հինգշաբթի։ Պաեակօվի մահը թողեց շատ ուժեղ տպաւորութիւն։ (Հ. Գ.)

—

Բեռլին, 14 դեկտեմբերի

Զապ կղզու Նոր Գվինէի նահանգապետի պաշտօնակատար Օսվալդը հեռագրում է, որ Արևելեան Կօրօլիններին շրջանապետ Բեօէրը, 3 ծառայողներ և 5 տեղացիներ հոկտեմբերին սպանվեցին Ջոկաջում այդտեղի բնակիչների ձեռքով, որոնք յետոյ ապստամբվեցին։ Շարժառիթ հաւանօրէն ծառայեց ճանապարհների վրա աշխատող բանուորներից դժգոհ լինելու իրողութիւնը։ Օսվալդը եկաւ 90 ոստիկաններով Պօնապէ, ուր մնացած եւրոպացիներին գտաւ անվնաս։ Նոյեմբերի 30-ին եկան 70 զինուորներ, դեկտեմբերի 3 ին—«Կօրմօրան» նաւը։ Ապստամբների թիւն է 250, որոնք, լուրերի համաձայն, ունեն 90 հրացան։ Առ այժմ Պօնապէում լիակատար հանգստութիւն է։ (Հ. Գ.)

—

Լիսաբօն, 14 դեկտեմբերի

Դատական քննիչը կարգադրեց ձերբակալել նախկին նահանգապետներին և պօրտուգալական «Հողային վարկ» բանկի կառավարիչներին, նախկին մինիստրներ Պիմենտէլ Պինտօյին և Անտօնիօ Կանդիդօյին, նաև մի քանի էկս-սենատորների և պատգամաւորների։ Բոլոր այս անձինք գրաւականներով ազատ արձակվեցին։ (Հ. Գ.)

—

Վիեննա, 14 դեկտեմբերի

«Պեստէր-Լլօյդում» տպված է մի յօդուած արժանահաւատ աղբիւրից, Վասիչի գործի մասին. «Դատավարութիւնը հաստատեց միայն, որ Վասիչը յիրաւի վտանգելի յարաբերութիւններ էր պահպանում Բելգրադի միսսիայի երկրորդական ծառայողներից մինի հետ, սակայն Վասիչը բայց և այնպէս ոչնչով չապացուցեց, թէ նրա և Ֆօրգաչի միջև գոյութիւն ունէր որևէ առնչութիւն»։

Դրա հակառակ Պրագայի «Ձաս» և Վիէննայի «Ցայտը» տպել են Մասարիկի յայտարարութիւնը։ Մասարիկը գրում է. «Էրենտալը աւստրիական պատգամաւորութիւնների առաջ ժխտեց՝ թէ որևէ յարաբերութիւն գոյութիւն ունի Վասիչի և Բելգրադի աւստրիական միսսիայի միջև, բայց իմ մերկացումներից դրդված՝ Էրենտալը «Ֆրեմդենբլատում» յայտնեց, որ աւստրիական միսսիայի ծառայողներից մինը տեղեկութիւններ էր քաղում Վասիչից։ Այժմ, գործը վերջանալուց յետոյ, Էրենտալը նոր խոստովանութիւն արաւ. նա այժմ ասում է, որ Սվէնտօխօվսկին վերցնում էր փաստաթղթերի պատճէնները, Լօնիցայից ուղարկված հեռագիրը նոյնպէս պատճէն է։ Սակայն Մասարիկը ապացուցանում է, որ նա հանդիսանում է Սվէնտօխօվսկիի ձեռքով գրված հեռագիրը, սոսկ կեղծ ստորագրութեամբ։ Մի խօսքով,—վերջացնում է Մասարիկը,—Բելգրադի աւստրիական միսսիայի վերջին խոստովանութիւնը ներկայացնում է իմ յայտարարութիւնների հաստատութիւն»։ (Հ. Գ.)

—

Զագրէբ, 14 դեկտեմբերի

Բան Տօմաշիչը կարգադրեց վերստին տօնել հին սովորութեամբ սրբազան Սավվայի օրը։ Ուղղափառ հոգևորականութիւնը իրաւունք է ստանում օգտվել կիրիլեան այբբենով ժողովրդական դպրոցների սաներին տրվող վկայականների մէջ։ (Հ. Գ.)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ՀՈՒՄԱՆԻՍՏԸ

—

Односторонній спеціалистъ есть или грубый эмпирикъ, или уличный шарлатанъ.

Н. Пироговъ

Այժմս, թէև քիչ ուշ, թոյլ տուէք մի քանի տեղեկութիւններ տալ Պիրօգօվի բժշկականութեան այդ տիտանի կեանքի և գործունէութեան մասին։ Մի գործունէութիւն, որ այնքան բեղմնաւոր է եղել իր ժամանակին, մի վարդապետութիւն, որի բնորոշ կէտերը նոյն իսկ այժմս ուսանելի են երկրի գրական-հասարակական կեանքում։

Հանգուցեալ Պիրօգօվ ծնվել է 1810 թ. նոյեմբերի 13-ին, իր ժամանակին հարուստ ընտանիքում, Մոսկվայում, Սրօմեասնիկի Թաղում։ Այդ տունը մինչև օրս կանգուն մնում է, բայց նա ներկայումս պատկանում է ուրիշ անձի։

Իր սկզբնական կրթութիւնը ստանալով տանը՝ Նիկօլայ Իվանովիչ պատրաստվում է համալսարան մտնելու համար։ Դեռ մանկութեան օրերում նա ցոյց է տուել մեծ ընդունակութիւններ և առանձին սէր դէպի բժշկականութիւնը։ Այստեղից պարզ և բնական է, որ նա, իբրև մասնագիտութիւն, պիտի ընտրէր բժշկականութիւնը, որ այն ժամանակ գտնվում էր բոլորովին սաղմային վիճակի մէջ։ Եւ ահա Պիրօգօվ, 1824 թ. պատշաճաւոր քննութիւն բռնելուց յետոյ, մտնում է համալսարանի բժշկական բաժինը. 14 տարեկան Պիրօգօվ-ուսանողը աչքի ընկաւ իր արտասովոր և փայլուն ընդունակութիւններով։ Համալսարանում իր կուրսը աւարտելուց յետոյ, և բժշկականութեան մէջ կատարելագործվելու նպատակով նա մեկնում է Դօրպատ, ուր իրան ամբողջովին նուիրում է վիրաբուժութեան ուսումնասիրութեան գործին, յայտնի պրօֆեսօր Մօյերի ղեկավարութեամբ։ Այստեղ անհրաժեշտ պատրաստականութիւնը ձեռք բերելուց յետոյ, նա կարճ ժամանակում գրում է մի դիսսերտացիա, և 1832 թ., 22 տարեկան հասակում, ստանում է բժշկականութեան դօկտօրի աստիճան։

Բայց ուսումնածարաւ տաղանդաւոր գիտնականը շարունակ ձգտում էր գիտութեան. և որպէսզի նրա պահանջին բաւարարութիւն տրվի՝ նա շուտով ուղարկվում է արտասահման, ուր մնում է 1833—1835 թւականները։ Վերադառնալով Ռուսաստան՝ նա յաջորդ 1836 թ. պրօֆեսօրի պաշտօն է վարում Դօրպատում։ Այստեղ նրա թանգագին ժամերը բաժանված էին գերմանական ճշդութեամբ։ Եւ նրա 8 ժամը յատկացված էր գիտական և վիրաբուժական գործնական պարապմունքներին, 8 ժամը համալսարանի և կլինիկայի աշխատանքներին, իսկ մնացած 8 ժամը քնի համար էր։

Կարճ, նա 16 ժամ աշխատում էր, իսկ 8 ժամ հանգստանում. իսկ եթէ ընդունելու լինենք, որ 1 ժամվայ մտաւոր աշխատանքը հաւասարվում է 4 ժամվայ ֆիզիքական աշխատանքի, այն ժամանակ կը ստացվի, որ նա օրվայ մէջ աշխատել է 4×16=64 ժամ, մի հսկայական աշխատանք, որ յատուկ է Պիրօգօվի բացառիկ և արտասովոր տաղանդին և անյողդողդ կամքին…

Մի քանի տարի անց, 1841 թ. նա դասախօսի պաշտօնով հրաւիրվում է Պետերբուրգի բժշկա-վիրաբուժական ակադեմիան, ուր նա գրում է մի շարք գիտական աշխատութիւններ, որոնցից յիշատակութեան արժանի են „Клиническая хирургія“, „Патологическая анатомія азіатской холеры“, „Типографическая анатомія“ և այլն…

Այստեղ գիտական մեծ պաշար ձեռք բերելուց զատ՝ յարգվում և սիրվում է պրօֆեսօրայի և ուսանողութեան կողմից։

Բայց շուտով վրա է հասնում Ղրիմի պատերազմը. և Պիրօգօվ, 1854 թ. նոյեմբերի 12-ին մեկնում է Սեվաստոպօլ՝ պատերազմի թատերաբեմը՝ վիրաբոյժի պաշտօնով։ Այստեղ նա բժշկական իր կօլօսալ մտքով խոշոր ծառայութիւն է մատուցանում վիրաւորներին, ձեռք բերելով միաժամանակ պատերազմում մասնակցողների անկեղծ համակրանքն ու անհուն սէրը, մանաւանդ զինուորների կողմից, որոնք սիրում էին նրան որպէս հումանիստի, որպէս մարդու։

Այստեղ ի դէպ յիշենք, որ «Կարմիր Խաչի» ընկերութիւնը Պիրօգօվին երկու անգամ ուղարկել է պատերազմի թատերաբեմը՝ նախ 1870 թ. Պրուսիա և ապա Բօլգարիա՝ 1877—78 թւականներին։

Բայց Պիրօգօվը որպէս բազմակողմանի զարգացման տէր անձն՝ իր գործունէութիւնը չէ պարփակել չոր ու ցամաք բժշկականութեան մէջ։ Նա ականաւոր բժիշկ լինելուց զատ, սեղծված էր նաև որպէս պիտանի և խոշոր մանկավարժ, մի խիստ բնորոշ գիծ նրա բեղմնաւոր կեանքի և գործունէութեան մէջ։

Եւ ահա Պիրօգօվ, որպէս մանկավարժ, առաջին անգամ հանդէս է գալիս «Морской Сборникъ»-ի մէջ, 1856 թ. Նրա արտայայտած լիբերալ մտքերը մանկավարժութեան մասին ուշադրութեան առնվեցին ժամանակակիցների կողմից, իսկ կառավարութիւնը նրան, որպէս վտանգաւոր մարդու, ուսումնարանական հոգաբարձուի պաշտօնով տեղափոխեց Օդեսսա։

Մանկավարժութեան մէջ Պիրօգօվ այն միտքն է արծարծում, որ կրթութիւնը, մատաղ սերնդի դաստիարակութիւնը պիտի կատարվի բոլորովին ազատ կերպով, ոչ մի ճնշումն կամ բռնութիւն չը պիտի գործադրվի մանուկների վրա դաստիարակների կամ ուսուցիչների կողմից։ Նա մինչև իսկ յայտարարում է, որ ուսուցիչները ուսանելու շատ կողմեր կարող են գտնել իրանց աշակերտների մէջ, ուստի անտեսել չը պիտի անել այդ կարևոր պարագան մանուկների ուսուցման գործում։ Եւ նա դաստիարակութեան հիմքի մէջ դնում է գիտութիւնը, որպէս առաջին հիմնաքարը մանկավարժութեան մէջ։ Ուրիշ խօսքով, մանկավարժութիւնը հիմնված պիտի լինի գիտութեան վրա։

Նա ուրոյն կարծիք ունի նաև ուսումնարանական հոգաբարձուի պաշտօնի մասին։ «Հոգաբարձուն ոչ այնքան նաչալնիկ է, որքան միսսիօնէր»,—ասել է նա, իսկ յետոյ չը կարողանալով հաշտվել տիրող պայմանների հետ, նա հրաժարական է տալիս 1861 թւին։

Պիրօգօվի անունը կապված է նաև 1863 թ. յունիսի 18-ի համալսարանական կանօնադրութեան հետ, որի մշակութեան խընդրում այնքան խոշոր դեր է խաղացել նա. մինչև իսկ համարձակ կարելի է ասել, որ այդ կանօնադրութեան հեղինակը ինքը Պիրօգօվն է։ Նա կազմված է իր ժամանակի լիբերալ պահանջների և հրամայողական տենդենցների համաձայն, գրելով մինչև իսկ յատուկ գիրք այդ մասին՝ «Университетскій вопросъ» անունով։

Նա այդ գրքի մէջ ցոյց տալով, որ բարձրագոյն դպրոցը կենսունակ տարր պիտի լինի ժողովրդի մէջ, սերտ կերպով շաղկապված լինելով նրա հետ, ի միջի այլոց ասում է, որ «համալսարանը հասարակութեան ամենալաւ բարօմետրն է»։

Եւ վերջապէս, Պիրօգօվ յայտնի էր որպէս հասարակական գործիչ բարիս ամենաընդարձակ իմաստով։

Այնուհետև, 80-ական թւականներին նա հեռանում է իր «Вишни» կալուածքը, ուր գրում է «Կեանքի հարցերը» վերնագրով աշխատութիւնը և իր «Հին բժշկի յիշատակարանը»։

Կարճ ժամանակից յետոյ նա ստանում է բերանի հիւանդութիւն, իսկ 5 պրօֆէսօր անկարող եղաւ բժշկելու աշխարհահռչակ բժշկին, մեծ հումանիստին. գիտութիւնն անզօր գտնվեց փրկելու Պիրօգօվի բեղմնաւոր կեանքը… Եւ նա 1881 թ. նոյեմբերի 13-ին, բոլորովին խաղաղ և հանգիստ կերպով կնքում է իր մահկանացուն՝ 71 տարեկան հասակում։

Պիրօգօվի բեղմնաւոր կեանքի և գործունէութեան համառօտ նկարագիրը տալուց յետոյ, մեզ մնում է մի քանի խօսք ասել այն մասին, թէ ինչ է մտադրվում անել նրա ծննդեան 100-ամեակը յաւերժացնելու համար։

Մոսկվայում եւ, ուրիշ քաղաքների նման, տեղի ունեցան մի քանի ժողովներ և երեկոներ նուիրված Պիրօգօվին։ Իսկ ժողովներից մի քանիսը չը թոյլատրվեցին նոյնիսկ քաղաքապետի կողմից։

Չը նայած դրան, մի քանի օր առաջ համալսարանի լսարաններից մէկում կայացաւ պիրօգօվեան հանդիսաւոր նիստ՝ Պիրօգօվի անուան գոյութիւն ունեցող բժշկական ընկերութեան նախաձեռնութեամբ և համալսարանի ու բժշկական ընկերութիւնների և կազմակերպութիւնների մասնակցութեամբ։

Համալսարանի ասսուծաբանական լսարանը ծայրէ ի ծայր լցված էր երկսեռ հոծ բազմութեամբ, որոնց թւում կային շատ ուսանող-ուսանողուհիներ։

Պիրօգօվեան ընկերութեան նախագահ պրօֆ. Րէյնը բանալով հանդիսաւոր նիստը և մի քանի գեղեցիկ և ջերմ խօսքերով ուրուագծելով Պիրօգօվի կրիստալ անձնաւորութիւնը և ցոյց տալով նրա խաղացած խոշոր դերը ռուսաց բժշկականութեան մէջ, նրա հումանիտար և բեղմնաւոր կեանքը՝ իր հակիրճ ճառի վերջում առաջարկեց յոտնկայս յարգել Պիրօգօվի և Տօլստօյի՝ մտքի երկու տիտանների՝ յիշատակը, որ իսկոյն կատարվեց հասարակութեան կողմից։

Այնուհետև մի շատ գեղեցիկ և զգացված ճառ արտասանեց Պետական Դումայի անդամ Շինգարեվ՝ արժանանալով բուռն ծափերի։

Միւս հռետորներից յիշատակութեան արժանի են պրօֆ. Ալէքսինսկի, Տարասէվիչ, ուսանողական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչները և այլն։ Բայց այստեղ պէտք է յիշենք, որ Լեպէշկինի ուսանողական հանրակացարանի ներկայացուցչի ճառից յետոյ պրիստաւը յայտնեց ժողովի նախագահ պրօֆ. Րէյնին, որ փակում է ժողովը։

— Պատճառը,—լսվեց հասարակութեան արդարացի բողոքը։

— Որովհետև ճառերը անցանկալի բնաւորութիւն են ստանում,—մեկնաբանում է պրիստաւը, որից յետոյ պրօֆ. Րէյն դառնալով հասարակութեան՝ յայտարարում է, որ փակում է ժողովը ոստիկանութեան ներկայացուցչի պահանջի համաձայն։

Այնուհետև մենք ստիպված եղանք ցրվելու, ի հարկէ։

Հիմնվող պիրօգօվեան թօշակներից բացի՝ արդէն որոշվել է բանալ մի տուն՝ Պիրօգօվի անուան։ Դա, իսկապէս, թանգարժէք մի կուլտուրական հիմնարկութիւն է լինելու իր տեսակում։ Այդ տունը հիմնվելու է Մոսկվայում, որի համար քաղաքը արդէն անհրաժեշտ գետինը յատկացրել է։ Պէտք է յիշել, որ այդ տան կառուցման գործում մասնակցելու համաձայնութիւն տուել են բժշկական, կուլտուրական-լուսաւորական շատ ընկերութիւններ, և մինչև իսկ ուսանողական կազմակերպութիւններ, ինչպէս, օրինակ, Հէյդելբերգում գոյութիւն ունեցող պիրօգօվեան ընթերցարանը, Միւնխենում գտնվող ռուսական ուսանողական միութիւնը և այլն…

Այդ տան կառուցումից յետոյ Մոսկվայում գոյութիւն ունեցող և ապագայում հիմնվելիք Պիրօգօվեան բոլոր ընկերութիւններն ու կազմակերպութիւնները կը կենտրոնացվեն այդ տան մէջ։ Այդ նըպատակով արդէն պատրաստի դրամ կայ մօտ 12,000 րուբլի. նուիրատուութիւնները շարունակվում են Պիրօգօվի անուան ընկերութեան մէջ։

Այդպիսի մի գեղեցիկ և համակրելի գործ կենդանի կոթող կարող է հանդիսանալ Պիրօգօվի փայլուն անուան համար, որի բըժշկական գործունէութիւնը նոր դարագլուխ է կազմում ռուսաց բժշկականութեան մէջ…

Մոսկվայի կլինիկայում արդէն գտնվում է Պիրօգօվի արձանը, որի վրա փորագրված են հետևեալ ուսանելի տողերը.

„Я положилъ себѣ за правило, при первомъ моемъ вступленіи на каѳедру, ничего не скрывать отъ моихъ учениковъ, и если не сейчасъ же, то потомъ и немедля открывать передъ ними сдѣланную мною ошибку, будетъ-ли она въ діагнозѣ, или въ лѣченіи болѣзни.

Ո՜րպիսի համեստութիւն…

Մոսկվա, 1 դեկտեմբերի

Ոսկու-Զօն

ՆՈՐ ՈՒՂՂՈՒԹԻՒՆ

(Թեմական ժողովների կազմակերպութիւն)

III

Այժմեան կաթողիկոսութեան հակառակորդները ամենից շատ բողոքում են թեմական ժողովների և նրանցից ընտրված թեմական խորհուրդների դէմ։ Եւ այդ շատ հասկանալի է։

Ծխական ամբողջ գոյքը վաղուց դուրս է եկել միահեծանութեան ճիրաններից և յանձնված է ծխական ժողովների և ծխական հոգաբարձութիւնների տնօրինութեան։ Այդ հիմնարկութիւնները վաղուց գոյութիւն ունեն մեզանում. «Պօլօժենիէն» 75 տարվայ ընթացքում չը կարողացաւ ոչընչացնել մեր ծխական ինքնավարական կեանքը, որը նոր ույժ ստացաւ Փոխարքայի 1905 թւի «Ժամանակաւոր կանոնների» օրութեամբ, իբրև բուն ժողովրդական կազմակերպութիւն։ Ոչ մի հոգևորական այդտեղից գրօշ անգամ կորզելու հնարաւորութիւն չունի, մինչդեռ շնորհիւ այդ կազմակերպութեան ամեն մի հոգևորական պաշտօնեայ լիովին հնարաւորութիւն ունի հսկելու, որ ծխական արդիւնքները ծառայեն իրանց նպատակին, չը վատնվեն և չանհետանան։

Կրկնում եմ, այստեղ սեագլուխ խաւարամիտների և նրանց բազմախորժակ արբանեակների առջև գծագրված են Դանտէի դժոխքի ճակատին արձանագրված խօսքերը՝ Lasciate odni speranza—ձեր յոյսերը կտրեցէք։ Այդ նրանք լաւ գիտեն։ Ուստի նրանց բոլոր յոյսը և տենչը այսօր կենտրոնացած է թեմական գոյքի վրա. այստեղից նրանք միշտ առատ հունձ են քաղել և այս աղբիւրը չեն ցանկանում ձեռքից բաց

թողնել։ Ահա ինչու նրանք ամենայն օր աղաղակում են թէ «Պօլօժենիէում» թեմական ժողով չը կայ, դա ապօրինի է, դադարեցրէք նրան...

Նրանք շատ լաւ գիտեն, որ թեմական ժողովները և խորհուրդները ուշ թէ շուտ հաշիւ ու համար կը մտցնեն թեմական և վանքական գոյքերի կառավարութեան մէջ և վերջ կը դնեն մինչև այսօր տիրող միահեծանական յափշտակութիւններին։

Թէ ինչ աստիճանի կորստեան են մատնված մեր թեմական արդիւնքներն այսօր, ես շատանում եմ մի շօշափելի նորագոյն ապացոյցով։

Յայտնի է, որ Թիֆլիսի լայնատարած թեմը ամփոփում է գրեթէ կէս Անդրկովկասը, Թիֆլիսի և Քութայիսի նահանգները, Սուխումի, նորանուաճ Բաթումի և Արդուինի շրջանները և Գանձակի գաւառը։

Եւ ահա այդ ընդարձակ թեմի առաջնորդը թեմական հարուստ միջոցներից և ոչ մի կոպէկ չը գտաւ յատկացնելու թեմական տեսչի ռոճիկին։ Ուստի մինչև այսօր էլ Թիֆլիսի ամենակարևոր թեմը չունի թեմական տեսուչ ամբողջ դպրոցական գործը կարգի բերելու համար։ Եւ այսօր այդ պաշտօնը ամենայն անձնուիրութեամբ և ձրի կատարում է ընտրովի թեմական խորհուրդը, խաւարամիտներին այնքան ատելի ժողովրդի ընտրածները։

Մինչդեռ՝ առաջ թեմական տեսուչների ռոճիկը ամբողջապէս թեմական գանձարանից էր դուրս գալիս և պ. Ղ. Աղայեանի վկայութեամբ՝ ամենայն ճշմարտութեամբ իր ժամանակին վճարվում։ Ի՞նչ պատահեց, որ առաջ կար այդ ստակը, իսկ այժմս չը կայ... Պէտք է յոյս տածել, որ շուտով կարգի բերվեն Թիֆլիսի հարուստ եկամուտները և այն ժամանակ հասարակութիւնը կը տեսնի, թէ ո՛ւր են գնում մինչև այսօր մեր թեմի արդիւնքները, որոնցով կարելի կը լինի պահել մի քանի թեմական տեսուչ և մի քանի կենտրոնական երկդասեան ծխական դպրոց։

Բաղդաւորաբար մեր խաւարամիտները թեմական ժողովների վերաբերմամբ ամենից քիչ օրինական յենակէտ ունեն իրանց բողոքի համար։

Թեմական ժողովների գաղափարը, սաղմը և արդի կազմակերպութիւնը սահմանված է Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոններով, որոնք—յոյս ունեմ ոչ ոք չի ժխտի—տիրող օրէնքի ոյժ ունեն այսօր։

Թեմական ժողովները յօրինված են ոչ միայն ի լրումն «Պօլօժենիէի» 1206 յօդուածի, որ յիշված է Փոխարքայի «Ժամանակաւոր կանոնների» երկրորդ մասի առաջին յօդուածում, այլ և նոյն «Պօլօժենիէի» 1209-րդ յօդուածի իմաստի մեկնաբանութեամբ։ Փոխարքայի «Ժամ. կանոնների» § 2 ում կարդում ենք. «Թեմական դպրոցի հոգաբարձական խորհրդի անդամներ ընտրելու համար կազմվում է թեմական առաջնորդի նախագահութեամբ թեմական պատգամաւորների ժողով (созывается подъ предсѣдательствомъ епархіальнаго начальника собраніе выборщиковъ епархій)»։

Նոյն «Ժամ. կանոնների» 5-դ կէտը ասում է, որ «Թեմական պատգամաւորների ժողովը 4 տարվայ ժամանակով ընտրում է վերստուգիչ մասնաժողով», թէպէտ Փոխարքայի «Ժամ. կանոններում» չէ ասված, թէ այդ ժողովները կամ մասնաժողովները ե՞րբ և տարին քանի անգամ են ժողովվում, սակայն՝ որ այդ ժողովները պարբերական են, դա պարզ երևում է 4-րդ յօդուածից, որի հիման վրա «Թեմական հոգաբարձութեան անդամների կէսը փոխվում է երկու տարին մի անգամ» (половина состава выбиваетъ черезъ два года)։ Հասկանալի է, որ դուրս եկած հոգաբարձութեան խորհրդի անդամների տեղ նոր անդամներ ընտրում է նոյն թեմական պատգամաւորական ժողովը, որպիսի ընտրութիւն կատարելու համար նա պիտի պարբերաբար ժողովվի։

Ուրեմն՝ թեմական պատգամաւորական ժողովները, նրանց պարբերական նիստերը միանգամայն օրինական են և տիրող օրէնքներով, այն է 1905 թւի Փոխարքայի «Ժամանակաւոր կանոններով» որոշված։ Նոյն օրէնքներով սահմանված է և պատգամաւորական ժողովի կազմը (§ 2) և որոշված նրա ֆունկցիաները։

Ըստ երևոյթին՝ թեմական ժողովներին յատկացված պիտի լինի միակ ընտրական ֆունկցիա, այն է ընտրել թեմական դպրոցի հոգաբարձութիւն և վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամներ։

Սակայն՝ այստեղ անմիջապէս մի հարց է ծագում, թէ կարող է, կամ պարտաւոր է թեմական պատգամաւորական ժողովը քննել թեմական հոգաբարձութեան գործունէութիւնը թէ ըստ տնտեսականի և թէ ըստ դպրոցականի, նախքան նոր ընտրութիւն կատարելը։ Եւ ինչո՞ւ համար է ընտրվում վերստուգիչ մասնաժողովը։

Պարզ է, որ օրէնսդիրը այնպէս է մտածում, թէ պէտք է նախ՝ քննել հոգաբարձական գործունէութիւնը, նրա հաշիւները և այլն, և յետոյ նոր ընտրութիւններ կատարել։ Հակառակ դէպքում թեմական ժողովը անկարող կը լինի խղճի մտօք իրագործել օրէնքով սահմանված իր պարտաւորութիւնը, ընտրութիւն կատարելը։

Եւ ամբողջ Ռուսաստանում դուք չէք գտնի և ոչ մի պարբերաբար ժողովվող վարչական մարմին, որը առանց քննելու և հաստատելու իր ստորադրեալի գործունէութիւնը և հաշիւները, նոր վարչութիւն ընտրէ։

Այս օրինական հիման վրա կաթողիկոսական հրահանգները միշտ յանձնարարվում են թեմական ժողովներին՝ նախ քննել իրանց ստորադրեալ մարմինների գործունէութիւնը և ապա՝ համաձայն գործերի պարզված դրութեան՝ նոր ընտրութիւն են կատարում։

Այսպիսով ուրեմն ընդարձակվում են թեմական ժողովների ֆունկցիաները, նրանք քննում և հաստատում են թեմական հոգաբարձութեան գործունէութիւնը ըստ դպրոցականի. նրանք քննում են վերստուգիչ մասնաժողովի զեկուցմամբ և հաստատում հոգաբարձութեան հաշիւները, նրա գործունէութեան տնտեսական մասը։

Այժմս տեսնենք, թէ ինչ է այդ տնտեսական մասը։ «Ժամանակաւոր կանոնների» § 1-ում կարդում ենք. «Թեմական դպրոցի գոյքը կառավարում է 12 անդամներից բաղկացած հոգաբարձական խորհուրդը թեմական առաջնորդի նախագահութեամբ»։

Այստեղից պարզ է, որ թեմական դպրոցները ունեն իրանց առանձին գոյքը։ Բացի այդ, մեր թեմական դպրոցները ունեն արդիւնքի և մի այլ աղբիւր, որը նախատեսված է «Պօլօժենիայի» 1209-րդ յօդուածում և մինչև այսօր մեռեալ տառ է մնացել։

«Թեմի բոլոր եկեղեցիներում և վանքերում երեք ամիսը մի անգամ սովորական ձևով տուրք է հաւաքվում յօգուտ թեմական դպրանոցի և կօնսիստօրիայի միջոցով յանձնում ըստ պատկանելոյն»։

Բացի այդ ասված է «Պօլօժենիայի» նոյն 1209-րդ յօդուածում. «Բոլոր վանքերը նախանձախնդիր լինելով հայոց եկեղեցու շահերին, տարէց-տարի իրանց արդիւնքներից առանձին գումարներ են յատկացնում իրանց թեմական դպրոցի պահպանութեան համար» (на содержаніе ихъ епархіальныхъ семинарій»)։

Ուրեմն՝ թեմական ժողովները և նրանց ստորադրեալ մարմինները պարտաւոր են օրէնքով զբաղվել իրանց եկամուտի և այս աղբիւրներով և մանաւանդ վանքական եկամուտներով, որոնց վրա «Պօլօժենիէն» կրկնակի պարտաւորութիւն է դնում նիւթապէս օգնելու թեմական դպրոցին։

Մենք հօ գիտենք, որ մեր թեմի վանքերը մինչև այսօր էլ մի կոպէկ իրանց արդիւնքից չեն տուել Ներսիսեան դպրոցին։

Անշուշտ «Պօլօժենիայի» այս յօդուածը իրագործելու պատճառով Փոխարքայի ժամանակաւոր կանոններում ներմուծված է մի նոր կէտ։ Թէպէտ մեր վանքապատկան կալուածքների կառավարութիւնը մնում է հին ձևով, այսինքն վանքական վարչութեան ձեռքը (Պօլօժենիայի յօդ. 1234 և 1235-դ), Սակայն ժամանակաւոր կանոնները աւելացնում են մի նոր յօդուած, որ չը կայ Պօլօժենիէում։ Վանքապատկան գոյքերի կանոնաւոր կառավարութեան վրա հսկելը (для наблюденія за правильнымъ веденіемъ управленія имуществами, принадлежащими монастырямъ) թեմական առաջնորդները կարող են յանձնարարել եւ աշխարհական անձանց (могутъ быть привлекаемы епархіальными начальниками и лица свѣтскія)։ Անշուշտ այդ յօդուածի հիման վրա Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հրամանագրել է, որ թեմական ժողովները և խորհուրդները հսկեն վանքապատկան կալուածների կանոնաւոր կառավարութեան վրա, կարգի բերեն վանքական արդիւնքները։

Ահա այն կազմակերպութիւնը, պետական օրէնքով սրբագործված, որով ղեկավարվում են թեմական ժողովները։

Այստեղ ամենախիստ և բծախնդիր քննութիւնն անգամ չէ կարող գտնել և ոչ մի օրէնքի հակառակ կէտ։

Ես չեմ տեսնում ապօրինութիւն և այն դէպքում, երբ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը յանձնարարում է թեմական ժողովներին և նրանց ստորադրեալ մարմիններին հաշիւ ու համար պահել, հսկել վանքական կալուածների և արդիւնքների վրա։ Համաձայն Փոխարքայի «Ժամ. կանոնների» վերոյիշեալ կէտի՝ թեմում թեմական առաջնորդի, իսկ բոլոր թեմերում Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ աշխարհական անձինք վանքական վարչութեան հետ միասին կառավարում են վանքական կալուածները և նրանց արդիւնքի աւելին նուիրում թէ թեմական դպրոցի պաշտպանութեան և թէ այլ հանրօգուտ նպատակների. իսկ թէ ովքեր են այդ աշխարհական անձինք, դրանց ընտրութիւնը և կազմակերպութիւնը ամբողջապէս յատկացրած է մեր հոգևոր կառավարութեան տնօրինութեան։

Եւ եթէ այս իրաւունքը իրագործելու համար մեր հոգևոր կառավարութիւնը պատեհ է համարում այս ֆունկցիան յանձնել ընտրովի անձանց կամ ընտրովի մարմնի մեր եկեղեցական հնաւանդ կանոնների համաձայն, այստեղ ոչ մի օրէնքի հակառակ կէտ ես չեմ տեսնում։

Սակայն քանի որ այդ ընտրովի մարմինը, թեմական խորհուրդների կազմակերպութիւնը և իրաւասութիւնը ամենից շատ տարակուսանքների և վէճերի դուռ է բացել, ես կարևոր եմ համարում այդ խնդրին նուիրել առանձին քննադատութիւն։

Կար. Եղուեան

Յ. Գ.—Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի յանկարծակի մահը ստիպում է ինձ առայժմս դադարեցնել թեմական վերանորոգութեան մասին իմ դիտողութիւնները։ Այժմս չը կայ նոր ուղղութեան ներկայացուցիչը, ժողովրդական սկզբունքի գրեթէ միակ անկեղծ և անշահասէր կողմնակիցը մեր այժմեան հոգևորականութեան բարձր շրջաններում։

Այժմս ամեն մի շիտակ հայ մարդ, ամեն մի անկաշառ գրիչ և անկախ ձայն պիտի ջանան և, գլխաւորը, գործեն, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան գահը բարձրանայ մի այնպիսի անձնաւորութիւն, որը շարունակէ և ի կատար հանէ սկսած գործը։

Նոյն

ՆԱՄԱԿ ՍԻՄՖԵՐՈՊՕԼԻՑ

9 դեկտեմբերի

Ամսիս 6-ին, կիրակի, առաւօտեան ժամասացութեան կէսից սկսած մինչև պատարագի վերջը՝ եկեղեցում կանգնած լսում էին ներքին գործերի մինիստրութեան պաշտօնեայ Պետրովը և իր քարտուղար Իգնատէվը։ Ժամասացութիւնը վերջացնելուց յետոյ, պաշտօնեայ Պետրովը իր քարտուղարի հետ գնացին տեղիս հայոց եկեղեցական դպրոցը, որի դահլիճում հաւաքվել էր հանդիսականների բաւականին հոծ բազմութիւն, որովհետև այդ օրը նշանակված էր տօնելու՝ նոյն ուսումնարանի մեծ բարերար՝ Մերկերիոս Մուշեղեանի յիշատակը. միևնոյն ժամանակ պիտի կատարվէր 1909—1910 ուսումնական տարվայ ակտը։ Բացի վերոյիշեալներից ներկայ էին նաև տեղիս ուսումնարանների տեսուչ Ղասաբեանը և նոյն դպրոցի հոգաբարձութեան կազմը։

Ուսումնարանի փոքրիկ տղաները և աղջիկները բերանացի արտասանեցին հայերէն և ռուսերէն ոտանաւորներ և երգեցին երկձայն մի քանի երգեր։ Պաշտօնեայ Պետրովի վրա լաւ տպաւորութիւն թողին ուսումնարանի փոքրիկ սաների՝ լաւ առոգանութեամբ ու աշխոյժով արտասանած՝ ոտանաւորները։

Ամսիս 7-ին, պաշտօնեայ Պետրովը ցանկութիւն յայտնեց ներկայ գտնվելու ուսումնարանի դասատուութեանը։ Երկրորդ օրը եկաւ և հարցաքննեց՝ ռուսերէնից և աշխարհագրութիւնից՝ 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ բաժանմունքները և գոհ մնաց ուսումնարանի առաջադիմութիւնից։ Այդ օրը նոյնպէս ներկայ էր դպրոցում ի միջի այլոց նաև ուսումնարանների վերատեսուչ Մարգարիտովը։

Պաշտօնեայ Պետրովը մտն է եկել նոյնպէս տեղիս Թուրքական և հայ-կաթոլիկների ուսումնարանները։

Ամսիս 7-ի երեկոյեան Պետրովը և իր քարտուղարը ճանապարհ ընկան դէպի Նոր-Նախիջևան, այնտեղից էլ Կովկաս։

Բագիկ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Այսօր, հինգշաբթի, դեկտ. 16-ին, երեկոյեան ժամը 6½-ին, Թիֆլիսի հայոց ծխական դպրոցների բոլոր հոգաբարձուները հրաւիրվում են ներկայացուցիչներ ընտրելու Վեհափառ Հայրապետի թաղման սգահանդիսին մասնակցելու։ Հրաւիրվողները առանձին հրաւիրագրեր չեն ստանայ։

◆ Երևանի հայ և Թուրք ազգաբնակութիւնը, իրանց ներկայացուցիչների միջոցով առաջարկել են Նոր-Բայազէտի նախկին և Քութայիսի այժմեան գաւառապետ Ստեփան Ղորղանեանին ստանձնել Երևանի քաղաքագլխի պաշտօնը։ Վերջինիս կողմից համաձայնութիւն դեռ չէ ստացվել։

◆ Ինչպէս յայտնի է, ռուս ժողովրդի միութեան Թիֆլիսի բաժանմունքը Միքայէլ Հրեշտակապետի տօնի օրը, շնորհաւորանքներ ու բարեմաղթութիւններ ուղարկեց Թագաւոր Կայսրին։ Այժմ Ներքին Մեծութիւնը բարեհաճել է բաժանմունքին յայտնել շնորհակալութիւն։

◆ Թիֆլիսում դեկտ. 14-ից վրաց հին սեմինարիայի շինութեան մէջ տեղի են ունենում վրաց հոգևորականութեան համագումարի նիստերը, հայր Ռցխիլաձէի նախագահութեամբ։

◆ Լոյս դեկտեմբերի 14-ի գիշերը, Թիֆլիսում վախճանվեց նախկին շրջանային զինուորա-բժշկական տեսուչ Ե. Մալինինը։ Քաղաքային վարչութիւնը լսելով այդ, որոշեց հանգուցեալի ընտանիքին յայտնել ցաւակցութիւն, քաղաքային ինքնավարութեան կողմից պսակ դնել հանգուցեալի, որ եղել է դումայի ձայնաւոր, դագաղի վրա և թաղմանը ներկայ լինել վարչութեան ամբողջ կազմով։

◆ Երեկվանից Թիֆլիսում բացվեց Կ. Գիւզալ. Ընկերութեան շինութեան մէջ մեղուաբուծութեան ցուցահանդէս, որ կը տևէ մինչև տարվայ վերջը։

◆ Գայիանեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել, որ իր պատրաստական և երրորդ, չորրորդ ու հինգերորդ հիմնական դասարաններում ազատ տեղեր կան նորեկ աշակերտուհիների համար։

◆ Թիֆլիսի կանանց բարձր դասընթացների պրոֆ. Ժուրակովսկիի նախաձեռնութեամբ կազմվեց դասախօսների բիւրօ։

◆ Դեկտ. 19-ին, Ժողովրդական Տանը Երմօլաէվը կը դասախօսէ Տօլստոյի «Աննա Կարենինայի» մասին։

◆ Դեկտեմբերի 13-ին, կայացաւ էլեկտրաքարշի երթևեկութեան վրա հսկող դումայական մասնաժողովի նիստը։ Քաղաքի հետ կապված պայմանագրի ոյժով, էլեկտրաքարշի գծերի վրա ամենայն օր աշխատելու են 91 վագօններ, մինչդեռ քաղաքային գործակալները դեկտեմբերի 11 և 12-ին հաշուել են, որ աշխատանքի են հանված ընդամենը 72 վագօն։ Հետևաբար էլեկտրաքարշի վարչութիւնը, պարտական է վճարել տուգանք 2072 րուբլի և այդպէս էլ վարվել յետագայում։

◆ Թիֆլիսի շվէյցարական բարեգործական ընկերութեան վարչութեան նախագահ ընտրվեց Մէյէր, քարտուղար՝ Ժիրօ, գանձապահ Շպիլման և վարչութեան անդամներ Րիֆֆ և Մօզէր։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետին ներկայացվեց հաստատութեան համար քաղաքային վարչութեան չորրորդ անդամ Ջարադարիի ընտրութիւնը։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի նիստը նշանակված է այսօր։

◆ Թիֆլիսի նահանգական դատարանի նախկին դատախազ Ֆէօդորովը, որ նորերս նշանակվեց Քութայիսի նահանգական դատարանի նախագահ, մեկնեց իր պաշտօնատեղին։

◆ Դեկտ. 13 ին, ցերեկվայ ժամը 1-ի մօտերը, Թիֆլիսի վրայով դէպի հիւսիս թռան մեծ թւով կռունկներ։

◆ Բօրչալուի գաւառամասում դաշտամկները երևացել են 3995 դեսեատին տարածութեան վրա։

◆ Արդէն կազմված է Մեսխիի դեկտ. 21-ին կայանալիք յօբելեանի ծրագիրը։ Յօբելեարը հանդէս կը գայ մի քանի պիէսների մէջ։

◆ Ժողովրդական տանը դեկտ. 30-ին, երկրորդ անգամ կը տրվի «Րուսալկա» օպերան։

◆ Համաձայնութիւն է կապվել քաղաքային սանիտարական գործադիր բիւրօյի և երկաթուղային վարչութեան սանիտարական մասնաժողովի միջև՝ միասին գործելու ժանտախտ երևալու դէպքում։

◆ Թիֆլիս է գալիս վեց գաստրօլների համար յայտնի երգչուհի Վան-Բրանդը։

◆ Ֆէլդման այս օրերս դասախօսութիւն կը կարդայ հիպնոզի մասին։

◆ Վրաց սիրողներից մէկը կազմել է վրաց ժողովրդական պիէսների պատմութիւնը։

◆ «Մօդերն» սինեմօ-թատրօնում, այսօր ամերիկացի Էդգար Ջօնսի վերջին գաստրօլն է և բենեֆիսը։ Նեգրը այդ առիթով ցոյց է տալու իր ամբողջ շնորքը գանազան գործիքների վրա նուագելու մէջ։ Վաղը կը լինի պատկերների նոր ծրագիր։

◆ Մեզ խնդրում են բարեսիրտ մարդկանց ուշադրութիւնը հրաւիրել մի ընտանիքի չափազանց թշուառ վիճակի վրա։ Այրի կինը հիւանդ է և անկարող է պահել 6 և 4 տարեկան երեխաներին։ Ընտանիքը ուղղակի քաղցած է։ Հասցէն Ѳоминая ул. д. № 13, спросить А. Кочэровой։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբերի 14-ին, երեքշաբթի օրը, Արտիստական Ընկ. թատրոնում դերասանուհի Լաբունսկայայի բենեֆիսին խաղացվեց Լէնօկսի «Ոսկէ ազատութիւն» 3 գործ. կօմեդիան, որն իբրև նորութիւն այժմ դրվում է շատ բեմերի վրա։ Սակայն վերոյիշեալ պիէսը թէ իր հիմնական գաղափարով և թէ բովանդակութեամբ չէ կարող դասվել լուրջ և աջող պիէսների շարքը։ Սիւզաննայ Դրէվօրը (Լաբունսկայա) տենչում է ազատ կեանք, որ ոչ ոքից և ոչ մի պայմանով կախում չունենար նրա ոսկէ ազատութիւնը։ Բաժանվում է նա ամուսնուց և վարում է միանգամայն անկախ կեանք. տղամարդկանց նման յաճախելով հիւանդանոցներ, ժամանակ անցկացնելով առանձին կաբինէտներում և այլն։ Բայց պահում է նա իրան մաքուր և դիմադրում ամեն տեսակ գայթակղեցուցիչ առաջարկներին, այնպէս որ բարոյապէս նա չէ ընկնում։ Վերջ ի վերջոյ փորձով լաւ ըմբռնելով այդ տեսակ՝ ոսկէ ազատութեան կեանքի ունայնութիւնն ու դատարկութիւնը, հաշտվում է իր ամուսնու հետ և ընտանեկան յարկի տակ վարում, եթէ ոչ ոսկէ ազատութիւն, գոնէ բաղդաւոր և երջանիկ կեանք։

Դերասանուհի Լաբունսկայան և միւս դերակատարները աջողութեամբ և աշխոյժութեամբ կատարեցին իրանց դերերը։

Դերասանուհի Լաբունսկայային մատուցին բազմաթիւ ծաղկեայ կողովներ։ Թատրոնը կիսով չափ լիքն էր։ Զաւեշտական մասում առանձնապէս աչքի ընկաւ դերասան Սօկօլովը, որը մեծ աջողութեամբ արտասանեց մի քանի մենախօսութիւններ։

Z.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 15 դեկտեմբերի

Այսօր «Կայծերի» խմբագրութեան ուղարկեցի հետևեալը՝ տպագրելու համար.

«Կայծերի» խմբագրութեան.

«Կայծերի» № 21-ում դուք գրպարտում էք «Մշակի» խմբագրութեան։ Ես ձեզ թոյլ եմ տուել օգտվել բացի այն կլիշէից, որ անձամբ յանձնեցի ձեր գրաբերին, և այն կլիշէից, որ գտնվում էր Հերմէս տպարանում, և տուել էի «Закавк. Рѣчь» լրագրի համար։ «Կայծերի» խմբագրութիւնը ի չարը գործ դրեց իմ սիրալիրութիւնը և խաբեպի ճանապարհով «Մշակի» տպարանից ստացաւ կլիշէն, տպագրեց անփոյթ և փչացրեց թանգարժէք կլիշէն։

«Կայծերի» անվայել վարմունքի համար ես գանգատվեցի Իշխանութեան, մեղադրեցի ձեզ գողութեան կամ խաբէութեան մէջ։ Վերականգնեցի իմ իրաւունքը, սակայն ձեզ ներեցի, յայտնելով, որ զգուշանաք և այսուհետև մարդկային սիրալիրութիւնը ի չարը գործ չը դնէք։

«Իսկ դուք այսօր դեռ յանցանքի վրա աւելացնում էք մի նոր մեղք էլ, մեղադրելով «Մշակի» խմբագրութեանը։

«Ձեր ձեռքով փչացրած կլիշէն երէկ շատ շատերին ցոյց տուի, ի միջի այլոց և Հերմէս տպարանի տէրերին ու գրաշարներին։

«Իսկ «Կայծերի» խմբագրութեան անդամ պ. Նիկողայոս Տէր-Ղևոնդեանին էլ յայտնեցի ձեր այդ վարմունքով ինձ հասցրած վնասը և պատճառած կսկիծը, աւելացնելով, որ ցաւս անհամեմատ փոքր կը լինէր, եթէ մի դաշոյն խրած լինէին կուրծքս, քան այս վայրկենին այդ կլիշէն այնպէս փչացրած։

«Բնական է ոչ մի դրամ չէ կարող փոխարինել իմ այս վնասը, ուստի և ես հրաժարվում եմ մի որևէ վճարից»։

Տ. Նազարեան

—

Սղնախ, 27 նոյեմբերի

Մեր խնամքին յանձնված դպրոցը, որը գոյութիւն ունի 60-ական թւականներից սկսած, վերջին ժամանակներս նիւթական աննախանձելի վիճակի մէջ գտնվելով փակման վտանգին էր ենթարկված։ Բիւջէն չնչին ու անկայուն լինելով իւրաքանչիւր տարի դեֆիցիտ ենք ունեցել. յաճախ պատահել է ուսուցիչները ժամանակին չեն ստացել իրանց ռոճիկները ու մուրացկանութեամբ միայն դպրոցը ազատել ենք վերջնական փակումից։ Վերջերս՝ դպրոցիս դրութիւնը էլ աւելի վատթարացաւ շնորհիւ այն բանի, որ Հոգաբարձութիւնս ձեռք բերեց դպրոցի համար սեփհական շինութիւն Գ. Ղարաբէգեանից, որին հարկաւոր էր վճարել մօտ 6000 րուբլի։

Ահա այսպիսի նեղ դրութեան մէջ էինք սեպտեմբեր ամսին, երբ մեզ մօտ եկաւ տեղացի ինժեներ Լևոն Մելիք Նուբարեանցը։ Տեղեկանալով դպրոցի նեղ դրութեան մասին՝ նա ինքնայօժար կերպով յանձն առաւ ուղարկել մեզ 250 րուբլի։

Ստանալով այդ նուէրը՝ հոգաբարձութիւնս իր խորին շնորհակալութիւնն է յայտնում ինժ. Լևոն Մելիք-Նուբարեանցին՝ յուսալով միաժամանակ, որ նրա բարի օրինակին կը հետևեն և մեր միւս ունևոր ու բնակ հայրենակիցները, ուղարկելով իրանց սրտից բղխած նուէրները, որով նրանք կազատեն դպրոցը կրիտիկական վիճակից։

Չը պէտք է մոռանալ այն հանգամանքը, որ մեր դպրոցը լուսաւորութեան միակ ջահն է վրացախօս սղնախեցիների համար, ուր նրանք սովորում են իրանց մայրենի լեզուն ու գրականութիւնը։

Յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալութիւնը և այն Թիֆլիսաբնակ վաճառականներին, որոնք մի հաշկերոյթի ժամանակ, տեղեկանալով մեր դպրոցի դրութեան մասին, հանգանակեցին իրանց մէջ մի փոքրիկ գումար, դպրոցիս օգտին։ Այդ պարոններն՝ Ե. Գուլազեանց 10 ր., Մ. Փարսադանեան 3 ր., Մ. Պօղոսեան 5 ր., Գ. Մանուկեան 5 ր., Ա. Յարութիւնեան 5 ր., Ա. Ղոնղաղազեան 5 ր. Г. М. Чилингаровъ 5 р., Н. Г. Тандоевъ 5 р., Киракозовъ и Огановъ 5 р., Խ. Բաբայեան 3 ր., Ալէք. Ռօստոմօվ 3 ր., Դ. Աղբաշեան 5 ր.։

Նախագահ հոգաբարձութեան՝
Վ. Ենիկոլոփեան

Անդամներ՝
Ա. Փարեմուզեան, Քր. Տէր-Աստուածատրեան, Տ. Սերեբրակեան.
Քարտուղար՝ Յ. ք. Տէր-Նիկողոսեան

ԿՈՉ

Օտարութեան մէջ ապրող հայ գործիչներին

Գորի, [illegible] նոյեմբերի

Շատ տարիներ հեռացած լինելով ձեր հայրենիքից, շատերը ձեզանից չեն իմանում թէ ինչ դրութեան մէջ է իրանց ծննդավայրը. մի կողմ թողնենք վերջին տարիների անբերրիութիւնը, մի կողմ թողնենք նաև այն նիւթական զրկանքները որից ազատ չէ մնացել Գորում ապրող ոչ մի հայ, առևտուրը ինչպէս ամեն տեղ, այստեղ էլ շատ ընկած է։ Ունեցած կայքերը համարեա ոչ մի օգուտ չեն բերում, ունևորները այստեղից հեռացել են Ռուսաստան կամ Կովկասի միւս մեծ քաղաքները, այնպէս որ այստեղ մնացել են մանրավաճառներ, արհեստաւորներ և բանւորներ, որոնք իրանց ընտանիքի անհրաժեշտ կարիքները չեն կարողանում հոգալ, ուր մնաց որ կարողանային օգնել մեր ուսումնարանին, որի վիճակը նիւթականի կողմից մազի վրա է քաշ եղած։ Ալեքսանդրի կտակով ուսումնարանը ահա 25 տարի է տարեկան 500 ր. նպաստներ ստանում այժմս այդ նպաստից ևս զրկվեց ուսումնարանը, ժամանակը լրանալու պատճառով։ Հին հոգաբարձութիւնը թողեց մեզ վրա 1,600 ր. պարտք, երկդասեան ուսումնարանը բաւական ծախք է պահանջում, որտեղից գտնենք, ինչ միջոցի դիմենք, որ կարողանանք մի կերպ այս մէկ տարին եւս տանենք մեր ուսումնարանի գործերը, մինչև հին հոգաբարձութեան թողած 1,600 ր. պարտքը վճարենք։ Շատ մտածեցինք բայց մեզ օգնող չեղաւ. օտար ազգերին մենք դիմել չենք կարող, ամաչում ենք, մեզ մնում է միայն մէկ միջոց—այն է դիմել օտար երկիրներում ապրող մեր հարուստ

հայ գործիչներին. ուստի այս հրապարակական կոչով դիմում ենք ձեզ, յարգելի հայրենակիցներ, օգնեցէք մեզ ինչքանով որ կարող էք, օգնեցէք միայն մէկ տարով, որպէսզի հնարաւորութիւն ունենանք հին հոգաբարձութեան պարտքը վճարելու, օգնեցէք 140 մանուկներին, որոնք միշտ աղօթող կը լինեն ձեր արեշատութեան համար, նախանձախնդիր եղէք հայրենակիցներ, մի՛ք թողնի, որ մի գեղեցիկ օր պարտատէրերը կապեն ուսումնարանի եղած եկամուտները և դրանով 140 մանուկներին շպրտեն փողոց։ Այս ամենը ձեզ յայտնելուց յետոյ, մենք մեծայոյս ենք, յարգելի հայրենակիցներ, որ դուք ձեր բարոյական պարտքը կատարելով դէպի ձեր հայրենի քաղաքը, պատճառ դառած կը լինիք գոյութեան մէկ ծաղկած և հաստատ հիմքերի վրա դրած երկդասեան ուսումնարանի, որը մեծ օգուտ է բերում Վրաստանում հայերէն լեզուն կորցրած հայերին։ Ահա այս է մեր վերջին յոյսը. հիմա ձեզանից է կախված ամեն ինչ։

Դիմեցէք՝ Гори, Попечительству Арм. школы.

Նախագահ հոգաբարձական խորհրդի՝ Կ. Աֆրիկեան

Անդամք հոգաբարձութեան՝ Г. Алибеговъ, Մ. Մարութեան

Անդամ-քարտուղար Ն. Պապայեան

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

14 դեկտեմբերի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Լրագիրների այն տեղեկութիւնը՝ իբր մամուլի օրինագծի քննութեան ժամանակ սինօդը եզրակացութիւն է տուել այն մտքով, թէ աղանդաւորներին ևս պէտք է իրաւունք տալ Աւետարանի հրատարակութիւն անել, սխալ է։

Խօլերայով հիւանդ մեռած են երկու հոգի։

Բացվեց ռուսական երկաթուղիների ներկայացուցիչների 138-րդ տարիֆային համագումարը։

ԽԱՐԲԻՆ։ Քաղաքային սանիտարական մասնաժողովի տեղեկութիւնների համաձայն, դեկտ. 12-ին քաղաքում գտել են 4 ժանտախտաւորների դիակներ. մի հիւանդ գտնվում է բարաքում, մեռան երկուսը։ Դեկտ. 13-ին երևան հանվեցին 11 դէպք, որոնց մեծ մասը երեկոյեան դէմ մեռան։ Չինական սանիտարական յանձնաժողովի տեղեկութիւնների համաձայն Ֆունդզեատեանում նորից հիւանդացել են 40, չեզոքացրել են կասկածելի 28, մեռել են 17 հոգի։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մոսկվայի արդիւնաբերողների խորհրդակցութեան մէջ պարզվեց, որ Մոնգոլիան ռուսական արդիւնաբերութեան համար շուկայ չէ կարող ծառայել։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Նահանգական զեմստվային ժողովը որոշեց հաստատել տնայնագործական-արհեստաւորական ֆոնդ։ Գիւղացիների ազատագրութեան յիսնամեակի յաւերժացման համար, զեմստվօն հաստատեց 16 գիւղացիական թոշակներ բարձր կրթական հաստատութիւններում։

ԺԻՏՕՄԻՐ։ Ոստիկանութիւնը խուզարկութիւններ կատարեց և մի քանի տներում գտաւ լեհական կուսանոց-ապաստարաններ։ Գտնվեցին աղջիկներ և հասակաւոր կանայք։

ԵԱԿՈՒՏՍԿ։ Գտնվեց մամօնտի գլուխ։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Ռուսաց օդագնաց Մասլեննիկովը մի քանի թռիչքներ կատարեց։ Մինին մասնակցեց գահաժառանգ Գէօրգին։

ԲԱՐՍԵԼՕՆԱ։ Ֆիգուերաս բանտում գիշերը երկու պահակներ սխալմամբ կրակեցին միմեանց վրա, ենթադրելով թէ բանտարկեալները փախչում են։ Սպանվեց մինը, վիրաւորվեցին երկուսը։

ԿՕՊԷՆՀԱԳԷՆ։ Ռուսաց նոր դեսպան բարօն Բուկսհէվդէնը թագաւորին յանձնեց իր հաւատարմագրերը, յետոյ ընդունվեց թագուհու։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Կուկիա, Վորոնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի տօնից
ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
«606»-Ի ՆԵՐԱՐԿՈՒՄՆ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—11 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝
ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ՋԻԼԲԵՐՇԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ի. Ֆ. ՄԱՐՑԻՆՇԵՎՍԿԻ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կոնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
103. 0—136

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։
Պրոֆ. Mathieu-ի մասնագիտական կլինիկայից՝ Պարիզում։
Ընդունելութիւն (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.)
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.
(օ. մ.) 1179. 100—41

ԲԺԻՇԿ
Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Ականջի, քթի, բկի, կոկորդի հիւանդութիւններ,
Ընդունելութիւնը (Առաւօտեան 9—1 ժամը. / Երեկոյեան 5—7 ժամը.
Վելիամինօվսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։
(օ. մ.) 1227. 100—21

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ և ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունել. ամեն օր (Առաւօտ. ժ. 9—12 / Երեկոյ. ժ. 5—7)
(ե.հ.կ.) 1254. 100—16

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր (10—11 ժ. առ. (երեխաներ) / 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)
Միքայէլեան փող., № 36. Տէլէֆօն № 388.
(ե.հ.կ.) 909. 100—57

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող. № 8
(կ. հ.) 564. 100—70

ՑԵԼԴՇԵՐԱԿԱՆ ԿԱԲԻՆԷՏ
ՄԵԴԻՑԻՆԱՅԻ
ՖԵԼԴՇԵՐ-ՄԱՍՍԱԺԻՍՏ
Ա. Գ. ԵՍԱՅԵԱՆ
Կատարում է սրսկումներ, վէրքի փաթաթումն, դեղերի քսումն (втиранiе) և այլն։ Բժշկութիւն տղամարդի սեռական թուլութեան, անկարողութեան, սերմնահոսութեան եւ երազախաբի։ Մասսաժ էլեքտրական և ձեռքով։ Բժշկական մարմնամարզութիւն։ Օտարերկրեայ հիւանդներին տալիս է խորհուրդներ և ցոյց է տալիս հմուտ մասնագէտ բժիշկների—վեներական, ներքին և այլ հիւանդութիւնների։ Ընդունելութիւնը 3—4½ ժամը ամեն օր։ Չքաւորներին ձրի միմիայն չորեքշաբթի օրերը։ Վօրօնցօվի արձանի մօտ, Семеновская ул. № 9.
(կ. հ.) 913. 50—36

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Լոյս տեսան հայերէն թարգմանութեամբ Լ. Ն. ՏՕԼՍՏՕՅԻ խմբագրութեամբ կազմված հետևեալ գրքոյկները, հրատարակութիւն «ԱՐՕՐ» ամսագրի.
1) «ԿՕՆՖՈՒՑԻՈՍ, չինական իմաստունը»։ գինն է 7 կոպ.
2) «ՄԱՀՕՄԷՏԻ, արաբական մարգարէի, ասացուածները» գինն է 5 կոպ.
Դիմել՝ Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցին և «ԱՐՕՐԻ» խմբագրութեան։
(օ. մ.) 5—4

ՂԶԼԱՐԻ հայոց ս. Աստուածածնի եկ. համար հարկաւոր է
ՄԻ ԺԱՄԱՍԱՑ ՍՊԱՍԱՒՈՐ,
որը միևնոյն ժամանակ պիտի վարի և հոգևոր կառավարութեան քարտուղարի պաշտօնը, քաջ գիտենալով ատենական ձևը։ Պայմանների մասին դիմել նոյն կառավարութեան։
Հասցէն՝ Кизляръ, (Терск. обл.), Арм. дух. Правленію.

ՊՐԷՄԻԱ
Այս լրագրի բոլոր ընթերցողներին ձրի ուղարկում ենք 30 հատ հետաքրք. առարկաներ՝ վճարելով մեզ միայն ճանապարհած. առարկ. ստանալու ժամանակ։ Ուղարկէք մեզ հէնց այսօր մի բացիկ Ձեր մանրամասն հասցէով։ Հասցէն՝ Лодзь, № 97, почт. ящ. 367.
(B. 91886) 1330. 5—4

ՁՐԻ
ուպես պրէմ. միայն մինչեւ դեկտ. 25 ը ս.թ. Պատկերների Արտեստ. հիմնարկութիւնը առաջարկում է այս լրագրի բոլոր ընթերցողներին բնական մեծ. պատկեր, մեծացված զարմանալի նմանող., 38 սանտ. լայն. և 48 սանտ. բարձր., ցանկացած լուսանկարից, միանգամայն ձրի, միայն թէ այդ պատկերը ստացողը յանձնարարէ մեր հիմնարկ. իր ազգականների և բարեկամների շրջանում։ Խնդրում ենք գրել Ձեր ազգանունն ու հասցէն Ձեր լուսանկարի ետևում և ուղարկել մեզ հետևեալ հասցէով. Худож. Завед. СЕМИ-ЭМАЛЬ, Лодзь № 97. Ձեր լուսանկ. կը վերադարձվի Ձեզ անվնաս դրութեան մէջ։ Խմբովին նկարների մէջ եղած մեծացվելի նկարի վրա նշան անել՝ X.
(B. 91459) 1329. 6—5

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՑԱՎԱՃԱՌՆԵՐԻՆ
— ՊԱՀԱՆՋԵՑԷՔ ՁՐԻ —
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ և գները բարձր, միջակ և ցածր տեսակի **ԱԼԻՒՐՆԵՐԻ՝** կրուպչատկա, սեանկա, ռազմօլ, նաև զանազան տեսակ ՀԱՑԱՀԱՏԻԿՆԵՐԻ։ Ունեմ յայտնի ֆիրմաներից ներկայացուցչութեան իրաւունք և պատրաստում եմ ալիւր իմ սեփական ջրաղացներում։
Որոշ շրջանների համար տալիս եմ ներկայացուցչութեան իրաւունք։
Դիմեցէք՝ СТАВРОПОЛЬ-губ. Мисаку А. ФАЛАКЯНЦУ.
Հեռագրի համար՝ СТАВРОПОЛЬ-губ. ФАЛАКЯНЦУ.
Յարգանքով՝ Մ. Յ. ՖԱԼԱԿԵԱՆՑ
(հ. կ.) 1241. 18—13

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 1911 Թ.

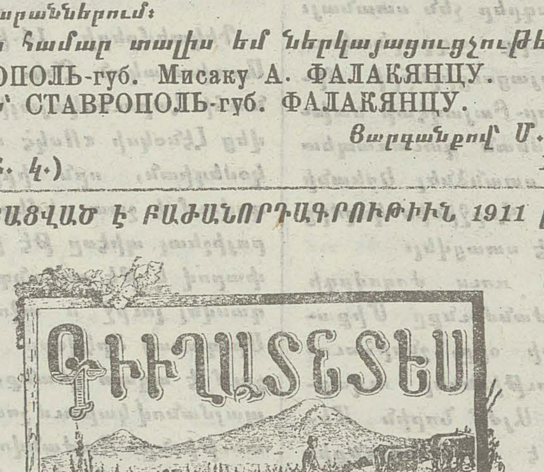

որ լոյս է տեսնելու Թիֆլիսում շաբաթը մի անգամ.

«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը առաջիկայ տարում ունենալու է աշխատակիցների ուժեղացրած կազմ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ի իւրաքանչիւր համարը լինելու է պատկերազարդ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը հայոց մէջ միակ գիւղատնտեսական շաբաթաթերթն է։

Բաժնեգինը «ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը առաջիկայ 1911 թւականին տալու է իր բոլոր ՏԱՐԵԿԱՆ բաժանորդներին

ՏԱՐԻՆ **3** ՌՈՒԲԼԻ
Բոլոր ձրի նուէրներով
Ռուսաստանում

Հետևեալ նուէրները.
1) Գիւղատնտեսական Օրացոյց 1911 թւականի—պատկերազարդված մօտ 40 նկարներով, գիւղատնտեսական զանազան ճիւղերին վերաբերեալ բազմաթիւ յօդուածներով և հարուստ տեղեկատու բաժնով՝ 3—4 տպ. թերթից—մարտին։
2) Բանջարների լաւագոյն սերմեր 1911 թւականի համար, դրանց ցանելու եղանակների ցուցմունքներով։
3) «Գիւղատնտեսական մեքենաների և գործիքների ընտրութիւնը», կազմեց Ա. Աթանասեան։ Պատկերազարդ ձեռնարկ ամեն մի մարդու համար որ պարապում է գիւղատնտեսութեամբ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը հայ գիւղացիութեան և գիւղատնտեսութեամբ պարապողների համար եղել է անցեալ երկու տարիներում միակ թերթը, որից ընթերցողները քաղել են գիւղատնտեսական զանազան ճիւղերին վերաբերեալ գործնական խորհուրդներ և ցուցմունքներ։
«ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ»-ը աչքի առաջ ունի ոչ միայն Ռուսաստանում՝ Կովկասում և Անդրկովկասում ապրողների գիւղատնտեսական կարիքները, այլ և Թիւրքահայաստանի, Պարսկաստանի և Անդրկասպեան երկրի։

Բաժնեգինը

Ռուսաստանում	Արտասահմանում
Տարեկան 3 ր.	Տարեկան 4 ր.
Կէս տարին 2 ր.	Կէս տարին 2 ր. 50 կ.

(հ. 2.) 1378. 10—2

ԲԱՑՎԱԾ Է 1911 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

„ՀԱՍԿԵՐ"
(Երեխայոց ամսագիր)
Մանկական պատկերազարդ ամսագիր

Տարեկան . . . 4 ր. Առանց յաւելուածների . . . 3 ր.
Ամսական . . . — 35 կ. » . . . — 30 կ.
Պարսկաստանում . . . 4 ր. 50 կ. » . . . 3 ր. 50 կ.
Արտասահման . . . 12 ֆր. » . . . 9 ֆր.
Մէկից (1905 թ. սկսած մինչև 1911 թ. վերջը) 16 ր. » . . . 12 ր. 50 կ.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Թիֆլիս, Բէբութովեան փող. № 25. Тифлисъ, Ред. журнала „Аскеръ". Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Haskers».

«ՀԱՍԿԵՐ»-ին աշխատակցելու են՝ Աղայեան Ղ., Աղաբաբ Ց., Բաշինջաղեան Գ., Դեմիրճեան Դ., բժ. Ա. Զարզարեան, Իսահակեան Աւ., Լէօ, Խնկոյեան Աթ., Հայրապետեան Հ., Մարգար, Մելիք-Հայկազեան Հեղինէ, Մեսիան Գ., Միքայէլեան Կ., Յովհաննիսեան Յովհ., Շիրվանզադէ, Ջաւախեցի, Սարգսեան Նիկ., Սիմակ, Տէր-Նիկողոսեան Շուշանիկ, Փափազեան Վրթ. և այլն։
Խմբագիր հրատարակիչ՝ Կատ. Լիսիցեան
(հ. կ.) 1326. 6—6

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԴՏՆՎՈՂ
ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ
Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշուապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնարանական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։
ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ
ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց գործնական ձևով հաշուապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։
Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են յունվար ամսից ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ և սղագրութիւն (стенографiя) ըստ ցանկութեան և որոշ վճարով։
Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1911 թ. ՅՈՒՆՎԱՐԻ 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրը ուղարկվում է ձրի։
Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ։
Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։
Ցանկացողներին խնդրում ենք դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул. № 22, Телефонъ № 744.
Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։ (կ.ե.հ.) 1385. 0—2

ՎԵՐՋԻՆ ՆՈՐՈՅԹԸ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ!
ԳՐՊԱՆԻ ԳՐՈՂ-ՄԵՔԵՆԱՅ „TAURU"
Մինչև այժմ դեռ գոյութիւն չունէր այնպիսի մի յարմարութիւն, որ կարելի լինէր գրպանի մէջ պահել գրող-մեքենայ, որով մարդ կարողանար օգտվել ամենուրեք, այն է՝ տանը, երկաթուղային գնացքի մէջ, շոգենաւում և այլն, որպիսի մեքենան մատուցանում է այն ծառայութիւնը, ինչ որ ամենաթանգագին գրող-մեքենան, և մինչև իսկ գերազաս է համարվում վերջինից նրանով, որ կարելի է հետը շրջեցնել և ամեն ժամանակ ու ամենուրեք կարելի է գործադրել նրան։ Առաջ է գալիս իսկական մի հարց՝ թէ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԱՐՈՂ Է ԱՅԴՊԻՍԻ ՄԻ ՄԵՔԵՆԱՆ ԳՐԵԼ։ Ի պատասխանի դրան բացատրում եմ, որ, շնորհիւ տեխնիկայի զարգացման, հնարաւոր է եղել գրպանի գրող-մեքենայի (մեծութ. մի քիչ աւելի գրպ. ժամացոյցից) կազմուածքը այնպէս կատարելագործել, որ մեխանիզմի շուրջը պարունակում է մօտ 100 արշ. թուղթ (նեղ շերտով, նման հեռագր. թղթին)։ Չէ պահանջվում նախնական գիտութիւն. յուրաքանչիւր ծանօթը կարող է հէնց առաջին անգամից նրանով գրել, դնելով մատը ցանկացած տառի վրա և հուպ տալով, որից յետոյ խօսքերը տպվում են միանգամայն պարզ և անսխալ։ Համարձակվում եմ հաւատացնել, որ ով կը ստանայ „Tauru" մեքենան, նա անշուշտ ընդմիշտ շնորհակալ կը մնայ ինձանից։ Խնդրում եմ մեքենային վերաբերվել լուրջ, ինչպէս իսկապէս գործնական և օգտակար մի առարկայի, այլ ոչ թէ մանկական մի խաղալիքի։ Եթէ մեքենան դուր չը գայ, ՓՈՂԸ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆՈՒՄ ԵՄ. բայց յոյս ունեմ, որ աւելի շատ երկրորդ պատուէրը կը ստանամ, քան պահանջ՝ փողը վերադարձնելու։ Պատուէր ուղարկելուց խնդրում եմ յայտնել թէ ինչ լեզուի մեքենայ ուղարկել, որովհետև ամեն լեզուներով էլ մեքենաներ ունենք։ ԳԻՆԸ ՄԻԱՅՆ 7 ր. 50 կ.։ Ճանապարհածախսը՝ հանդերձ մաքսով՝ 60 կ. (Սիբիր 90 կ.)։ Ուղարկում ենք վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։ Հասցէն, որը կարելի է կտրել եւ կպցնել ծրարին կամ բացիկին.

ПАРИЖЪ № 154. PARIS	M-r STRUMFELD S. Rue Mirbel 2 bis.

Պատուէրներով կարելի է դիմել բոլոր լեզուներով։ Փակ նամակին կպցնել 10 կ. մարկա, իսկ բացիկին՝ 4 կոպ.։
(հ.) (B. 93531) 1368. 2—2

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան
գրասենեակում ծախվում են ԱՒ. ՊՕՂՕՍԵԱՆԻ հրատարակած հետևեալ գրքերը.

Ժողովրդական պատմուածքներ ա. պրակ Լ., Տօլստոյի	30 կ.
բ. Թարգմ. Ա. Մ.	20 կ.
Ինքնակոչ իշխանը Վ. Հաուֆի, Թարգմ. Շ. Տէր-Նիկողայոսեան	10 կ.
Պատմուածքներ կենդանիների կեանքից (պատկերազարդ)	40 կ.
Փնջիկ (երգարան) Ա. Մանուկեանի	30 կ.
Սուրբ Մեսրոպ Լէօի	75 կ.

Գումարով գնողներին՝ 25-ից մինչև 50 օրինակ՝ 30% զեղջ.
50 — 100 40% »
100-ից աւել 50% »
(հ.) 1372. 2—2

Въ 1911 г. подписчики издающагося 9-й годъ журнала
БЕЗЪ ПЕРЕС. 8 Р. (Редакторъ-издатель В. В. БИТНЕРЪ) СЪ ПЕРЕС. 9 Р. ВЪ ГОДЪ.
ВѢСТНИКЪ ЗНАНІЯ
получатъ: **12 кн.** ежемѣс. иллюстриров. журнала „Вѣстникъ Знанія"
ОТДѢЛЫ: естественно-научный, историко-географич., соціально-экономич., философіи, математ. и психологіи, критическаго богословія, педагогическій, литературно-худож.-критическій, сельско-хозяйств., нов. изобрѣт., воздухоплав., юридич., медицинскій. Познанія Россіи. Сотрудники: профессора высш. учебн. заведеній и извѣстн. литераторы (см. подр. объявл.).
ИСТОРІЯ РОССІИ Н. Костомарова, въ 14 вып. (полная)
(въ книжныхъ магазинахъ стоитъ 8 р., съ перес. 9—10 р.).
17 кн. по всѣмъ отраслямъ знанія: Проф. И. Х. Озеровъ. КУДА МЫ ИДЕМЪ? Лекціи по міровой экономикѣ. Проф. И. Скворцовъ. ГЕОФИЗИКА. Проф. И. Скворцовъ. БІОЛОГІЯ и ПСИХОФИЗІОЛОГІЯ (2 ч.). Проф. Гартманъ. КОСМОГРАФІЯ (Астрономич. географія). Проф. Козловскій. ЛЕКЦІИ ПО СОВРЕМЕН. ФИЛОСОФІИ (2 кн.). Бельмонтъ. ТВОРЧЕСТВО и РАЗРУШЕНІЕ въ РЕВОЛЮЦІИ. Проф. Нотнагель. О СМЕРТИ. А. Николаевъ. ПАЛИ ЦѢПИ ТЯЖЕЛЫЯ. Освобожденіе крестьянъ. Инж. П. и К. КАКЪ САМОМУ ПОСТРОИТЬ ЛЕТАТЕЛЬНЫЙ АППАРАТЪ. Проф. Форель. ПОЛОВАЯ ЭТИКА. Маге и Фраппье. КЛЮЧИ РАЯ и АДА (истор. религ. вѣрованій). Акад. В. Бехтеревъ. О ГИПНОТИЗМѢ. Проф. Бранъ, Циглеръ и др. ПРОБЛЕМЫ ВОСПИТАНІЯ. Проф. Кауфманъ. РАДІЙ. Д-ръ А. Пайнъ. БОЛѢЗНИ и ИХЪ ЛѢЧЕНІЕ (Кр. Медицинск. Энциклопедія). С. Исаковъ. ПО МУЗЕЯМЪ и КАРТИННЫМЪ ГАЛЛЕРЕЯМЪ (съ альбомомъ худож. произвед.). В. Больше. О ТАЙНАХЪ ПРИРОДЫ. Проф. Тимофеевъ. ред. ИСКУССТВО ГОВОРИТЬ ПУБЛИЧНО. Кр. ПРАКТИЧЕСКІЙ САМОУЧИТЕЛЬ ЯПОНСКАГО ЯЗЫКА, подъ ред. лект. Им. СПБ. универс. Іосабуми Курово.
3 вып. ПРАКТИЧЕСКОЙ ЭНЦИКЛОПЕДІИ.
Ремесла, кустарн. промыслы, доходныя производства, строит. и сельско-хоз. работы, полезн. рецепты и пр.
6 ЛИТЕРАТУРНЫХЪ АЛЬМАНАХОВЪ.
52 №№ еженед. обществен-но-политическ. и литературной, съ иллюстраціями газеты **НЕДѢЛЯ** „Вѣстника Знанія" съ отдѣломъ Взаимопомощи читателей, отвѣтами юридическ., сельско-хоз. и пр. Направленіе прогрессивно-демократическое, безпартійное.
Цѣна (52 КН. и 52 №№ газеты)—9 руб. въ годъ съ перес., безъ пер.—8 р., за границу—12 руб. Нар. учит., фельдш., псаломщ., вол. пис. получ. журн. за 8 руб. при взносѣ не менѣе 3 р. до 20 дек. Нов. подп., вносящіе полную годов. плату до 20 дек., получ. ПРЕМІЮ—„Наст. справочн. книгу" на 1911 г. (Газета „Недѣля" отдѣльно—ц. 3 руб. въ годъ). Подробн. объявленіе выс. безплатно. Адресъ: Гл. Конт. „Вѣстн. Зн.", СПБ. Невск. пр. 40.
Условія разсрочки: при подпискѣ 3 руб., 10 марта, 10 іюня и 20 августа по 2 руб. Адресъ Главн. Конторы „Вѣстн. Знанія": С.-Петербургъ, Невскій пр. 40.
(4.) (П.132008) 1367. 2—2

Типографія „ЭКОНОМІЯ", Большая-Ванкская № 3.